

BONDEVENNEN

Nr. 13/14 – 8. april 2016

Ein dans på roser,
ikkje heilt utan tornar.

GI LAMMA DET ALLER BESTE

Pluss MAIA

- Prisgunstig melkeerstatning produsert i Norge
- Testet av norske lammeprodusenter med gode resultater
- Tilpasset moderat fôring og tilvekst
- Inneholder 22 % protein
- Lettoppløselig i vann og god smakelighet
- Passer til flaske og automatfôring

Pluss PONTUS

- Velprøvd og etablert melkeerstatning
- Brukt i Norge i flere år med svært gode resultater
- Tilpasset intensiv fôring og høy tilvekst
- Inneholder 24 % protein
- Lettoppløselig i vann og god smakelighet
- Passer til flaske og automatfôring

Produktene kan kjøpes i våre FK butikker, hos våre forhandlere, bestilles direkte på **www.fkra.no** eller ring vår ordretelefon **994 30 640**.

Felleskjøpet Rogaland Agder

Felleskjøpet Rogaland Agder (FKRA) bidrar til økt lønnsomhet for bonden! Vi produserer og selger fôr, gjødsel og såvarer. Vi leverer dessuten traktorer og maskinvarer. Vi har 19 butikker og 7 verksteder fra Sunnhordland i nord til Tvedestrand i sør. Hovedkontoret ligger i Stavanger, mens maskindivisjonen ledes fra Klepp.

Bønder er på trendtoppen

«**GLØYM DET URBANE**, landsbygda er det nye svarte. Og dei ultimate trendsettarane er bøndene sjølv.» Det skriv den svenske avisa, Dagens industri, med bakgrunn i analysebyrået Kairos Future. Trenden viser seg spesielt på Instagram og Facebook. Bønder som deler frå sin kvardag får følgjarar i hopetal, og kan nyte likes i fleng.

TRENDEN KAN FORKLARAST ved hjelp av verdsbiletet. Ei uroleg verd gjer at folk søker til det opphavlege og trygge. – Vi meiner at årsaken er at vi er i ei utrygg tid med mykje forandring. Mange lengtar etter symbol som står for trygghet og stabilitet. Der er bonden ein sterk arketype», seier Magnus Kempe, frå trendanalysebyrået Kairos Future. Kempe veit likevel at bøndene sjølv ikkje alltid kjenner seg komfortable med å vere eit symbol på eldgamal rural visdom. Landbruket er så mykje meir, og diskusjonar om politikk og framtida i næringa pregar også dei sosiale media.

I NOREG HAR ME mange eksempel på bønder som gjer suksess som blog-

garar. Til dømes ho som vart kåra til årets landbruksbloggar, Live Svalastog Skinnes. Som ein kommentar til analysebyrået sin konklusjon skriv ho på Facebooksida, som har same namn som bloggen hennar, Gardsfruene: «Det finnes ikke noe meir trendy enn å være bonde!! Det står blant annet at utrolige gårdsbilder blir det mest populære i sosiale medier... well well, jeg føler jeg er på riktig hylle! :) High five guys! :» Til teksten har ho lagt ut eit bilete av kvite hestar på ei grøn eng. Den eine hesten geispar medan den andre hesten ligg på sida av ei dame med blondt hår, mest sannsynleg bloggaren sjølv.

ME SOM LEVER midt i landbruket kan ha utfordringar med å forstå kor fjernt matproduksjon og bondeyrket er for folk flest. Men ein treng ikkje gå lenger enn til kaffi med vennegjengen før opplysningsbehovet melder seg. Alle har ikkje ein slektning som driv gard i same grad som før, og kunnskapen om gardslivet blir stadig utvanna. Då er det supert at sosiale kanalar på nett kan fylle tomrommet etter tanta og onkelen som dreiv med mjølk. Kunnskap om landbruket er

ferskvare, både for bøndene, som forvaltar drifta, og forbrukarane, som er avgjerande for resultatet.

KVART ÅR I FORKANT av jordbruksforhandlingane har Bondelaget ein kampanje. Målet er å komme i kontakt med folk, og auke deira kunnskap om bønder og matproduksjon på ein positiv måte. I år har Bondelaget retta blikket mot barnehagar og skulebarn. Der lokallaga skal invitere seg sjølv inn i klasseromma eller lage til aktivitetar på garden. Kampanjen ber namnet: «Norge trenger bonden», og skal gjere det tydeleg for elevar og barn kor viktig det er å produsere god og trygg mat der folk bur. Lite harmonerer betre med å tre inn i eit klasserom enn tittelen «mest trendy». Me gler oss over at bøndene kan sole seg i denne glansen. Det er vel fortent!

Jofrid Åsland
 jofrid@bondevennen.no

Årgang 119

Utgjevar:
Bondevennen SA

Abonnement:
kr 990,-

Bankgiro:
3201.05.11916

Redaksjon:
Sandvikveien 21, Hillevåg
Postboks 208 sentrum,
4001 Stavanger

Telefon:
51 88 70 00 (sentralbord)
51 88 72 61 (9.00-15.30)

E-post:
post@bondevennen.no

Internettadresse:
www.bondevennen.no

Redaktør

Eirik Stople
eirik@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 60/976 06 969

Redaksjonen

Jofrid Åsland (red. sjef)
jofrid@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 73 44/938 82 341

Jane Brit Sande
janebrit@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 63

Liv Kristin Sola
livkristin@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 64

Grafisk

Sten Torgeir Solberg
sten@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 65

Thea Hjertuslot
thea@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 65

Abonnement

Ann Solfrid Woldmo
ann@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 61

Annonsar

Grete Botnan
grete@bondevennen.no
Tlf.: 51 88 72 61

Teikningar: Ilan Sharoni
Trykk: Ålgård Offset AS
Eigarar: Felleskjøpet Rogaland Agder,
Nortura SA og Tine SA

Framsida

Sidan han overtok garden for snart 20 år sidan, har Magnar Tveite utvida og bygd om, og veks stadig ut or skalet. Bonden i Holbygda på Vossestrand, er eit god døme på at god driftsleiing og sterk interesse for avl og fôring, gir gode resultat på trass av ei driftsbygning som ikkje er optimal. Foto: Liv Kristin Sola

Denne veka i Bondevennen

Hjå Magnar Tveite og Pernille Opsahl er kvardagen meir enn ein dans på roser. Bygningsmassen utfordrar, men Magnar kompenserer med god driftsleiing og eit brennande engasjement for dyra sine, for avl og fôring. Det gir resultat.

Les om nye moglegheiter for bær i veksthus. – Vi har eit aktivt veksthus-miljø med produsentar som bør ha kompetanse til å takle omstilling til bær- og morellproduksjon i veksthus og tunell, seier Åge Jørgensen, næringsutviklar hjå NIBIO Særheim.

Jannicke Tafford deler sine erfaringar frå kjeing og ynskjer alle ein fantastisk vår i BvLoggen. Leiaren tek opp nettopp bønder som bloggar og deler frå sitt liv i sosiale medium. Bøndene blir stempla som mest trendy. Norsk Landbruksrådgiving har skrive seks artiklar med gode råd til vårvinna.

REPORTASJAR

Veks ut or skalet..... 10
Bær i veksthus –
nye mogelegheiter..... 22

FAGLEG

Roundhouse..... 26

AKTUELT

Måltids glede og utfordringar..... 6
Positive bønder med
kritisk blick..... 8
Selde meir kraftfôr
enn nokon gong..... 28

DESSUTAN

No livnar det i lundar... 25
Faglag og møte 30

NORSK LANDBRUKS- RÅDGIVING

OPTI-NS fullt på høgde med
Fullgjødsel 25-2-6 14
Krevjande ensilering av
eittårig raigras..... 16
Frukt og bær som ein ny
produksjon på din gard?..... 17
Registrer på skiftetnivå 19
Helikopteralking..... 20
Rett jordarbeiding 21

Den digitale Bondevennen

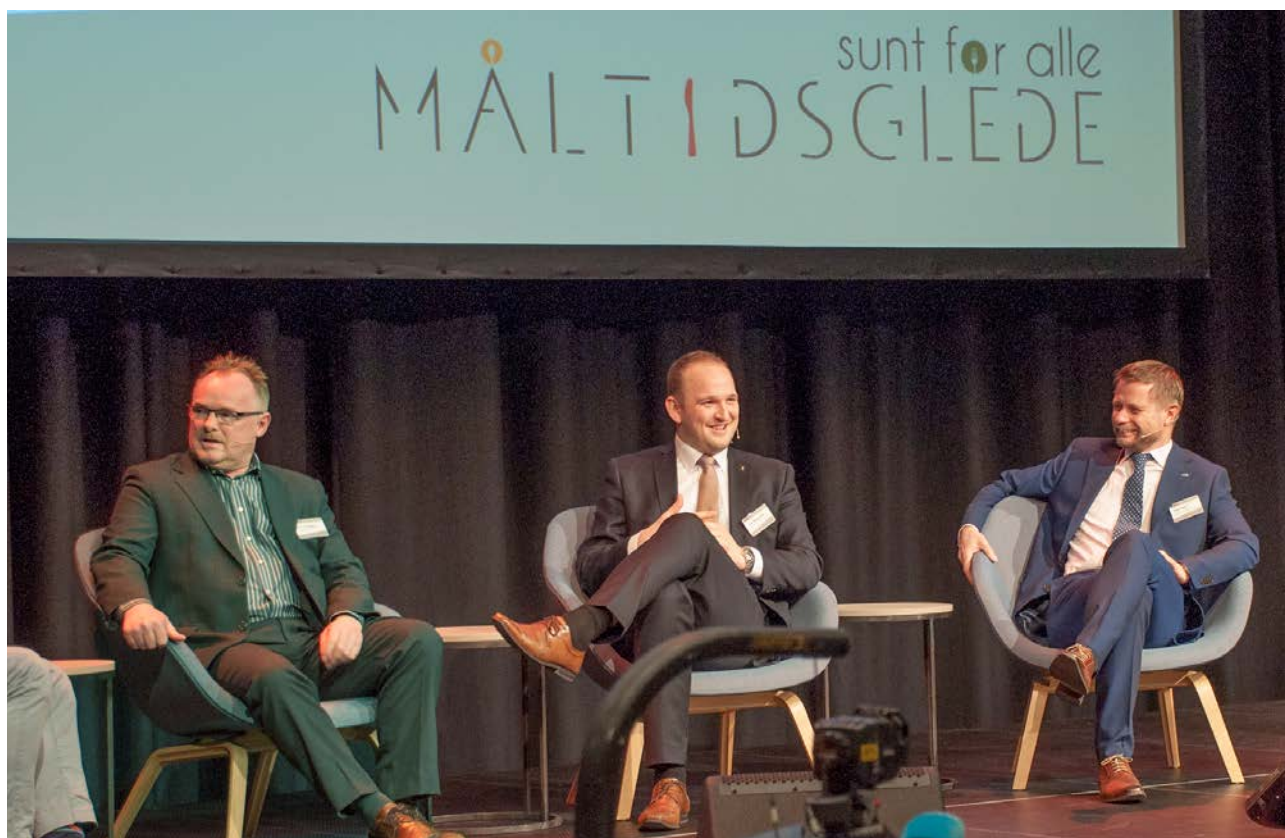

Det er inga grunn til å vente til fredagane for påfyll frå Bondevennen. Du finn oss på fleire kanalar på nett: Facebook, Instagram, Twitter, og på heimesida vår www.bondevennen.no. I tillegg kan du få tilgang til digital utgåve av Bondevennen – utan ekstra kostand i prisen*.

Den digitale utgåva av bladet blir publisert fredag morgon. For å få tilgang til denne må du ha brukarnamn og passord. Det får du ved å sende ein e-post til post@bondevennen.no, med namn og adresse på abonnement. Me vil då sende deg brukarnamn og passord så snart som mogleg.

**Tilbudet om digital tilgang er berre for abonnentar.*

Måltidsglede og utfordringar

Tre ministrar vart samla for å gjere måltidet til ein glede. Frå venstre: Fiskeriminister Per Sandberg (FrP), Landbruks- og matminister Jon Georg Dale (FrP), og Helse- og omsorgsminister Bent Høie (H).

Både ministrar, forskarar og andre med engasjement, glede og kunnskap om mat samla seg til dyst.

■ Jane Brit Sande

Programmet var spekka med selebre gjester, då konferansen «Måltidsglede» vart sparka i gang like før påske. Helse- og omsorgsminister Bent Høie starta festen, og mimra tilbake til sin oppvekst. Han mintes ein arena der det berre var to krav, same kva: oppmøte til riktig tid og reine hender. Arenaen var spisebordet heime på kjøkkenet på Randaberg.

– Der satt me med andletet vendt mot maten og dei andre rundt bordet. Det var ein møtestad, og ein stad der me blei sett og me blei mett, sa ministeren, og kom med følgjande påminning:

– Måltidet er meir enn næringsstoffer. Måltidet er ein møteplass.

Helse- og omsorgsministeren fremma eit sunt og variert kosthold, og meiner at sunt og variert òg er berekraftig.

– Dette handlar òg om det me ikkje et opp, slo han fast.

For at nordmenn skal endre sine kostholdsvanar, ynskjer Høie at ein skal starte med dei yngste.

– Barn og unge er dei viktigaste endringsagentane, sa han.

Trygg mat gir god folkehelse

Landbruks- og matminister Jon Georg Dale uttrykte stoltheit over at det blir produsert rein og trygg mat over heile landet.

– I trygg mat ligg grunnlaget for god folkehelse, sa han, og hylla den norske bonden for sitt arbeid, med NRF-kua som produserer både mjølk og kjøt, at me kan ta det som ei sjølvfølge å ha blautkokte egg på

frukostbordet, og at me kan sjå sauer på beite.

– Me må halde fram med kampen mot antibiotikaresistens. Her har me den gule leiartrøya. Andre land produserer mat på medisinerde dyr, sa landbruksminister Dale.

Men sjølv med gul leiartrøye, har norsk matproduksjon utfordringar. Blant anna skal eldre bu heime så lenge som mogleg, og treng tilrettelegging deretter.

– Slik eg ser det, har landbruket to utfordringar. Den eine er: Korleis skal vi få norsk næringsmiddelindustri, og dagligvarekjedene, til å rette seg mot den marknaden som kjem til å kome i den delen av befolkninga som har behov for mat som er enkel å gjere i stand og som samtidig inneheld dei rette næringsstoffa. Den andre er: Korleis skal vi klare å vise det unike med norsk matproduksjon, lokalmat, det som er nært, tett på, også i matvarebutikkane, slik at stadig flei-

re blir minna på det unike med norsk matproduksjon, sa Dale, og sendte den andre utfordringa vidare til dagligvarehandelen.

Heia fram fisken

Ikkje uventa brukte fiskeriminister Per Sandberg si taletid på å snakke fram fisken.

– Alle må ete meir fisk, sa han, og viste til at sjømat er gode råvarer som gir eit mangfald av produkt, og fører til meirsmak.

– Fisk inneheld viktige næringsstoffer som er viktige for helsa. Forsking viser at inntak av fisk er viktig for både fysisk og psykisk helse, sa fiskeriministeren, og nytta moglegheita til å trekke fram at den portugisiske fotballspelaren Christiano Ronaldo visstnok et klippfisk kvar dag.

– Fisk beskytt mot hjarte- og karssjukdommar, og bidreg til å utvikle hjernen og sansane hjå spedbarn, haldt han fram.

Helsemyndighetene råder eit inntak av fisk to til tre gonger i veka, pluss at ein har fisk på brødiskiva eller knekkebrødet. Fiskeriminister Sandberg viste til at eit godt kosthold løner seg på lang sikt, medan på kort sikt gir det god helse og god stemning.

– Gode kostholdsvanar startar tidleg. Fisk er super barnemat, sa ministeren.

Gunnhild Stordalen er kjend for sitt engasjement kring mat og folkehelse. – Helsepolitikk bør i større grad handla om å halde folk unna sjukehus, sa ho under konferansen.

Utfordraren

Gunhild Stordalen, direktør i EAT, utfordra både marknad og forbrukar då ho talte under konferansen.

– Det er eit paradoks at det er fleire menneskje som døyr av fedme enn av svelt, sa ho, og viste til at kroniske sjukdommar belastar verdsøkonomien kraftig.

– Helsepolitikk bør i større grad handla om å halde folk vekke frå sjukehus. Om Siv Jensen vil kutte i helsebudsjettet, bør ho investere i betre mat, utfordra Stordalen.

Det blir produsert meir enn nok mat, men Stordalen meiner det er dysfunksjonelt, lite effektivt, og ekstremt urettferdig.

– Maten som blir produsert er ofte med låg næringsverdi, og blir kasta

før den kjem til nokon sitt bord, sa ho.

Stordalen likte at det var tre ministrar tilstade under konferansen, men uttrykte tydeleg at ho sakna Klima- og miljøministeren. Ho vil gjerne ha dei med på laget, og inviterte dei like greitt til bords.

– Men det blir ingen koseprat mellom rettane. Det er «no such thing as a free lunch», heller ikke dinner. Men som me alle veit er det ein god måte å samla folk over eit godt måltid, det kan vere veldig inspirerende og samlande, sa Gunhild Stordalen.

På Twitter #måltidsglede:

Gi barn gode matopplevelser og mer enn 15 min til å spise skolematen sin #måltidsglede

@4HNorge

Lite snakk om alle unge jenter som ikke hører på ernærings ekspertene, men på synserne i SoMe. Mange myter skapes #måltidsglede

Ida Berg Hauge @melkeida

Det er et kunnskapshull på ca. en generasjon innen tilberedning av mat, det skyldes ferdigmat industrien. #måltidsglede

Anders Grimsmo @thriton

#måltidsglede bestemor brukte også sansene sine ved det gode måltidet. Bruker vi sanser i dag?

Hanne N Berentzen @danskehanne

inspirert av @BentHHoyre. Skal gå fra "sitt fint og spis" til #settogmett hjemme hos meg. #måltidsglede

Jøran Orstad Johnsen @JJ_ohnsen

"Helsepolitikk bør i større grad handle om å holde folk unna sykehus" @GStordalen #måltidsglede #jobb#forebygging#folkehelse

NEFF @neff_info

Hvis far spiser middag med familien er der forebyggende for skilsmisse @BentHHoyre på #måltidsglede

Ingveig Tveranger @Ingveig

Enig med Sandberg at fisk er sunt. Men jeg gir gutta mine heller lam som har beitet enn oppdrettslaks #måltidsglede

Margit Vea @margitvea

Positive bønder med kritisk blikk

Under årsmøtet i bondelaga i Agder retta lederne et kritisk blikk mot politikken som former landbruket.

Jofrid Åsland

– Jeg ønsker egentlig ikke å være fylkesleder i en protestorganisasjon. Dersom en klarer å være konstruktiv kritisk og passe på å gi ros for gode forslag og ikke bare kritisere nord og ned, tror jeg en når mye lenger. Men det har ikke vært utprega lett. For det har ikke vært mye positivt. Det positive kan vel oppsummeres til skatteletten på salg av gårdsbruk utenom familie, at jordvernmålet er stramma inn, og ellers at regjeringa ikke har fått til mer enn den har gjort, sa Tor Erik Leland, leder av Vest-Agder Bondelag, innledningsvis i sin tale under årsmøtet.

Hans kollega i Aust-Agder sa det slik:
– Det siste året har jeg hatt behov for forutsigbarhet, og ser bildet slik: Vi har ei samla næring og et folk som står godt bak oss bønder. Det som kommer fra regjeringa er krevende, og heldigvis har vi et Storting som ikke er i samsvar med regjeringa. Vi bønder må jobbe innmari mye politisk for å oppnå det vi vil, sa Erik Fløystad, leder i Aust-Agder Bondelag.

Han skildret situasjonen som en katepine, og nyttet talen til å lette på egen frustrasjon.

Vil ha mer støtte til mindre bønder

Leland trakk fram at Fremskrittspartiet før siste valg ville kutte overføringene til landbruket med 5-6 milliarder og Høyre med 1,5 milliarder. Med disse premessa til grunn ser bondelagslederen på resultatet av fjorårets jordbruksoppgjør som «ikke så dårlig».

– Men om rammene ikke har blitt redusert, så har den store omfordelinga fra 2014 virkelig blitt lagt merke til. Jeg unner absolutt de som driver stort å tjene penger, men at det skal tas fra småbrødrene er urettferdig og ikke greit, sa Leland.

Erik Fløystad og Tor Erik Leland ser klare politiske utfordringer for landbruket, men framtidstroen kan ingen politiker ta fra dem.

At bondelaget valgte å signere jordbruksavtale med regjeringa Solberg var også tema i talen til Leland. Han skildra hvordan krefter i landbruket har fremstilt det som at bondelaget har signert på regjeringas landbrukspolitik. Men slik er det på ingen måte, ifølge Leland.

– Vi har signert på en middels avtale, fordi det ble vurdert som mer tjenlig enn å bryte. Vi fikk beholde kvoteregionene for melk, det var visstnok en skikkelig hard bøyg, sa han.

Erik Fløystad omtalte skattelette til de større bøndene som omvendt Robin Hood-taktikk. Fløystad snakka også om lausdriftskravet som kommer stadig nærmere.

– For mange handler 2024 om enten å investere eller spikre igjen fjøsdøra. Hvorfor bruker jeg tid på å snakke om dette? Det handler om rekruttering. Spørsmålet er: Vil jeg tilråde neste generasjon å overta?

– Stå på

Begge fylkeslederne i Agder kom til samme konklusjon mot slutten av sine taler under årsmøtet: Stå på for norsk landbruk!

Etter å ha trukket fram en rekke politiske utfordringer runda Leland av sin tale slik:

– Dette var det som var, men jeg håper debatten i dag vil dreie seg om hva det skal bli. Hva vil vi med norsk landbruk? Hva skal vi prioritere? Ellers: Takk til alle i fylkesstyret, alle på kontoret, og alle der ute i lokallagene som står på for norsk landbruk.

Fløystad pekte også på positive sider ved norsk landbruk mot slutten av sin tale:

– Vi kunne sagt at dette er ille, men vi kan reise hvor som helst ellers i verden og se at det er verre der, for eksempel til Danmark eller Finland.

Lederen i Aust-Agder Bondelag understrekte likevel at det er forskjell på festtaler og virkelighet.

Han avslutta med en oppmuntning til økt likestilling i næringa.

– Det er gildt at menn er menn, men enda kjekkere er det å være mann hvis det er mange kvinner med. Hva kan vi gjøre slik at begge parter og eventuelt barn kommer på våre arrangement?

Fløystad lot spørsmålet henge i lufta, og takka for seg.

Politikk og utvikling

Torbjørgh Austrud, første vara til styret i Norges Bondelag, tok for seg nytt næringspolitisk program 2016 - 2020.

Austrud var hovedtaler under den felles delen av årsmøta for Aust- og Vest-Agder Bondelag, og nevnte opp flere satsingspunkt for norsk landbruk framover:

- Landbruket er en stabiliserende faktor i nedgangstider.
- Vi vil bidra i det grønne skiftet, og øke matproduksjonen på norske ressurser.
- Landbruk er bioøkonomi, som kan utvikles mye mer.
- Vi arbeider mot et fossilfritt landbruk.

- Det er viktig at vi satser på forskning og utvikling. Der er det mye å hente, understrekte Austrud.

Hun viste til at Norges Bondelag må innta en sentral rolle for utvikling av bioøkonomi framover.

- Stå sammen

I sin oppsummering pekte Austrud på at oljeeventyret er på hell, og at mat og matproduksjon vil bli stadig viktigere i framtida.

Hun viste til at mange bærebjelker i det norske landbruket slik vi kjenner det, nå står på spill med regjeringas landbrukspolitikk.

- Det er viktig å slå ring om næringa, og viktig å stå sammen, oppmuntra Austrud.

- Det er viktig at vi satser på forskning og utvikling. Der er det mye å hente, understrekte Torbjørgh Austrud, første vara til styret i Norges Bondelag.

Tittelen "Årets Lokallag i Aust-Agder" ble i år delt mellom to lokallag som samarbeider veldig godt på tvers av kommunegrensene. Lillesand Bondelag v/ Marit Gunn Tveit - og Birkenes Bondelag v/ Tom Løland. (Foto: Øystein Moi)

Årets lokallag i Vest-Agder ble Audnedal Bondelag. Her mottar Gunn Elise Helle, lokallagsleder i Audnedal, prisen fra Tor Erik Leland, leder i Vest-Agder Bondelag, og Åge Gyland, nestleder i Vest-Agder Bondelag. (Foto: Finn Aasheim)

Tor Arne Liland, høstet både applaus og blomster. Han er fra Sirdal og har den siste tida rekruttert 20 nye medlemmer til bondelaget.

Erling Brekkemoen er ferdig med verneplikta i Aust-Agder Bondelag. Innsatsen i fylkestyret ble hedret med kostbare gaver og en fargerik blomsterbukett. Det var Erik Fløystad, fylkesleder, som takka Erling Brekkemoen for jobben. (Foto: Øystein Moi)

Veks ut or

God drift og høg avdrått avheng ikkje av nytt fjøs og dyre løysingar. Bonden på Tråleite oppnår gode resultat, mest på tross av fjøset.

■ Liv Kristin Sola

Solstrålane smyg seg ned mellom brøytekantane. Vegen er akkurat brei nok til å sleppa fram mjølkebilen. Men dei er ikkje så mange att, mjølkeprodusentane i Holbygda på Vossestrand, i Voss kommune.

– På 60-talet var her om lag 40 mjølkeprodusentar. No er me 7 att, summerer Pernille Opsahl og Magnar Tveite.

Magnar har gått mot straumen. Han har utvida drifta med kvote, kyr, ombygging, tilbygg og robot. Etter kvart som naboar har gitt seg, har Magnar overteke drifta av jorda på fleire av gardane.

Arveleg arbeidsmoral

Pernille serverer vaflar og kaffi, i lag med historia om garden. Ho fortel om far til Magnar, Viking, som mista far sin då han var 6 månadar. Mora

Magnar sin nevø, Vegard Tveite t.h., kjenner garden og tek gjerne eit tak under fjøsstellet. Pernille og Magnar set pris på den hjelpa dei får.

Magnar Tveite overtok garden i Holbygda på Vossastrand i 1997, etter sine foreldre, Ingebjørg og Viking Tveite. Det var 16 kyr på garden, haustkalving, og ein mjølkekvote på 80-90 tonn. I dag tel buskapen rundt 40 årskyr og mjølkekvota er på 375.000 liter.

Magnar disponerer totalt 360 dekar dyrka og overflatedyrka jord, i tillegg til fjellbeite. Jorda som ligg lengst vekk er ikkje lenger enn 2,5 km unna heimegarden. Magnar nyttar eksisterande tårnsilo og pressar i tillegg 5-600 rundballar. Garden ligg 250-300 m.o.h.

Sambuar Pernille Opsahl flytta frå Oslo til Holbygda i 2008. Den kreative dama er utdanna tømrar og syar, med utdanning i kjole- og draktsøm. Pernille har nettopp teke i bruk ein ny verkstad, som er ein del av garasjen ho har sett opp som eit grindbygg, ein gamal vestnorsk byggeskikk. Pernille jobbar 60 % som assistent på ungdomsskulen på Voss.

Fjøset er bygd ut og om, og produksjonen auka år for år sidan Magnar overtok for snart 20 år sidan. Ein overbygd plansilo og høytørke vart riven og

erstatta med lausdriftsfjøs i 2002. I oktober 2008 sette dei inn mjølkerobot som erstatta ei 2x2 tandem mjølkegrav. I 2012 bygde dei om det gamle bås fjøset til ungdyravdeling.

Mjølkeavdrått siste 12 månadar er 10.927 kg EKM, med 4,33 % feitt og 3,43 % protein. Kraftfôrandelen er på 30 FEm/100 kg EKM. Kvigene kalvar på 24 månadar, og kyrne har kalvingsintervall på 12 månadar.

skalet

klarte ikkje halda på slektsgarden, og garden gjekk attende til Viking sin onkel. Som vaksen kjøpte Viking dei to nabogardane som grensa til onkel. I lag med kona, Ingebjørg, utvikla Viking garden til å gi eit levebrød for familien.

– Mor og far dreiv garden i lag. Då eg overtok, fortsette begge å vera med. Mor mi var dagleg med i fjøset, fram til ho vart råka av nyresvikt for seks år sidan, fortel Magnar.

– Hadde ho ikkje blitt sjuk, hadde nok Ingebjørg framleis vore med i fjøset. Ho er ein omsorgsperson, sørger for mat og stell for alle rundt seg, skryt Pernille.

Ingebjørg på 88, og Viking på 87, bur framleis på garden.

Handverk og gamle tradisjonar

I 2012 gjekk Pernille på kurs i Byggeskikk og Bygningsvern, i regi av Vestnorsk Kulturverkstad. Ho lærte blant anna om den gamle norske byggeskikken, grindbygg, og vart inspirert til å setta opp eit grindbygg med garasje og verkstad, på garden.

– Grindbygg er ein av dei eldste byggeskikkane i landet. Det er berre trenaglar som held bygget saman, seier den kreative dama.

Alt er i tre, til og med takrennene, som er med utskjerjingar inspirert av takrennene på bygningane på Mølstertunet (Voss folkemuseum). Noko av materialet kjem frå den gamle plansiloen. 120-130 år gamle tøm-

Å bygga nytt av gammalt byr på utfordringar, spesielt med tanke på plass. Lausdrifta er 14 år gamal. Madrassane er modne for utskifting, og på ønskelista står ein skraprobot, om det er plass. Porten i kraftfôrautomaten er uunnverleg, ifølge bonden. Roboten til venstre.

merstokkar frå ei gammal løe, skal skjærast til og nyttas som golvplank. På taket har ho lagt skifer som ho fann på garden.

– Eg likar å skapa nytt av gammalt, seier Pernille.

Tilvenning til bygd livet

– Eg må innrømme at det har vore ei tilvenning. Å flytta frå ei anonym tilvære i hovudstaden til ei mindre bygd der ein vert meir synleg. Det har til tider vore krevjande å finna sin plass på garden og i drifta. Eg er heller ikkje van med å ha familien så tett innpå. Det tok ei stund før eg skjønnte at eg ikkje berre flytta i lag med Magnar, men fekk halve slekta med på kjøpet, seier Pernille, og smiler.

I dag kunne ho ikkje tenkt seg å bu nokon anna stad. Ho og Magnar har funne sin måte.

Redd for gjeld

Garden og drifta er utvida sakte men

sikkert. Medan journalisten forsyner seg av endå eit varmt vaffelhjerte, finn Magnar eit bilete av garden, slik at Bondevennen sin utsende skal forstå.

– Då eg overtok var det bås plass til 16 kyr. Ein overbygd plansilo og ei høytørke var også ein del av bygningsmassen, forklarar bonden.

Første utbygginga var i 2002. Plansiloen og høytørka vart riven og bygd om til lausdrift med 30 liggebåsar og 2x2 tandem mjølkegrav. Samstundes bygde dei ny tårnsilo i glasfiber (Brimer) på 7x10 meter, og investerte i fylltømar. I 2008 bygde dei om mjølkegrava og sette inn robot, noko som gav 3 ekstra liggebåsar.

– Roboten frigjer liggebåsar som vil gi inntening. Det er viktig å ta med i reknestykket, om ein vurderer å investera i mjølkegrav, seier Magnar.

I 2012 reiv dei det gamle kufjøset og bygde ny avdeling med bingar til kalvar og ungdyr. Med eit nøkternt

utbyggingstempo, har Magnar unngått å setta seg i høg gjeld. Ulempa er at han stadig veks ut or skalet, og stadig har byggeprosjekt på gang. I tillegg må alle planar om utviding tilpassast eksisterande bygningsmasse. Og produksjonen veks raskar enn utvidinga. 25 eldre kviger er oppstalla i eit nabofjøs.

– Magnar har angst for gjeld, kommenterer Pernille.

Bonden sjølv berre smiler. Angst vil han vel ikkje kalla det, men han innrømmer at det er ei god kjensle å ha litt pengar i lomma før han planlegg nye byggeprosjekt.

Han var framsynt, bonden på Tråleite. Medan yrkesbrør lurar på korleis dei skal handtera utfordringa med 2024, tok Magnar tidleg eit val. Han disponerer i dag 375.000 liter mjølk. Han auka kvota frå 80.000 til 250.000 liter, berre med kjøp frå staten. Resten er leigekvote.

– Etterspurnaden etter kvote har endra seg mykje i Hordaland. For nokre år sidan kjøpte me så mykje me ønskte frå staten. No er det kamp om litrane, fortel Magnar.

Utjamnar grovfôrkvalitetane

Klokka har for lengst passert normal fjøstid, men kyrne driv i sine vande rutinar. Dei har fôr på fôrbrettet og tilgang til mjølking og kvile. På låven startar fylltømare. Det er Magnar sin nevø, Vegard, som er i gang med å blanda fôr. For ti år sidan, kjøpte Magnar ei brukt blandevoan for å

blanda ulike slåttar og utjamna forskjellar i fôrqualität. Samstundes var det viktig å blanda i mask, og snitta fôret for å auka fôropptaket. Magnar prøver å nytta dei tørraste rundballane om vinteren for å avgrensa slitasjen på vogna. Knivane vart skifta i fjor, elles har det berre vore enkelt vedlikehald. Vogna på 18 m³, er ein gammal vertikalblander frå Kverneland. Altfor stor i starten, men som så mykje anna på garden, er vogna no på grensa til å vera for liten.

Problematikken med sur vom

Målet er å komponera grovfôret slik at blandinga blir jamnast mogleg gjennom heile året, og få til ein fôrrasjon som gir eit godt vommiljø.

– Ved intensiv fôring balanserar me heile tida på grensa til sur vom. Sur vom er utriveleg for dyra, og hindrar dei i å utnytta produksjonspotensialet sitt, understrekar Magnar.

Bonden ser på 1. slått rundball som det beste, og 2. slått frå tårnsiloen som det svakaste fôret, som han helst ikkje ville ha nytta til kyrne.

– Rundball er fleksibelt, men eg må nytta tårnsiloen når eg først har den. Både med tanke på økonomi, men det er også eit klimaspørsmål, seier Magnar.

Ei fôrblending består av tre like delar grovfôr av ulike slåttar og kvalitetar. For tida utgjør 2. slått tårnsilo maks 1/3. Resten er 1. slått frå ulike skifte. Magnar får levert 10 m³ mask kvar 14. dag, og blandar 800-1.000 kg

mask i fôrblendinga per dag, 8-12 kg per ku. Blandinga vert tilsett 2-3 kg betefôr per ku. Totalt er blandinga rundt 4.000 kg, noko som held til knappe to dagar.

Kyrne får Formel Energi Premium 90 i roboten og frå kraftfôrautomat i fjøset. I utgangspunktet får kyrne maks 14 kg, medan kvigene stoppar på 10.

– Kyr og kviger som mjølker godt, justerer eg opp mot 17 og 13. Eg er ikkje flink til å bruka kraftfôrliste, eg brukar berre hovudet, seier Magnar, som om ikkje det skulle vera godt nok.

Kyr som ventar 3. kalv eller meir, får mineralbolus tilsett magnesium, ca 3 veker før kalving, for å redusera risiko for mjølkefeber. Alle kyr som skal på utmarksbeite, får sinkubolus 8 veker før venta kalving. Ungdyra får også mineralbolus før beitesesongen.

– Sinkyrne vert ikkje fôra opp før kalving. Eg vil heller sjå flate laktasjonskurver, enn store mjølkemengder ei kort periode, kommenterer Magnar.

Haldbare og produktive kyr

Me vandrar mellom kyrne og Magnar peiker ut to kyr som begge har passert 100 tonn denne laktasjonen. Ei tredje har mjølka godt over 90 tonn. 13 av 40 kyr er i 4. laktasjon eller eldre. Utrangeringsprosenten ligg på 38, mot 44 på landsbasis, ifølgje ku-kontrollen.

– Eg slaktar ikkje ut gode kyr berre fordi dei vert gamle. Eg set på kviger etter behov, og sel 8-10 kviger kvart år, seier Magnar.

– Magnar er nøye med dyra og har mykje tolmod. Om ei ku ikkje vil, tek

Alle kyrne veit, at når Magnar grip fatt i halsbandet, er det dei som kjem til å gje seg først.

Ein god start for kalven er viktig, både for å få gode kyr og for oppnå gode resultat i kvalitetskalvproduksjonen.

han tak i halsbandet og held til kua til slutt blir lei og gir etter, ler Pernille, og legg spøkefullt til at ho nok kunne ønska seg at han var like nøye med enkelte andre ting på garden.

Målretta avlsarbeid

Magnar er spesielt interessert i avl. Gjennomsnittleg avlsverdi i besetninga er over 22, noko som vitnar om langsiktig avlsarbeid. Stadig dukkar det opp nye seminoksekandidatar. Geno har kjøpt inn oksekalvar som har nådd fram som ungokse, men framleis manglar ein Tråleite-okse blant eliten.

Magnar inseminerer ikkje sjølv. Han har heller ingen ferdig plan, men ingenting er tilfeldig av dei vala han gjer. Bonden har ei NRF-besetning, men kryssar inn både svenske, danske og finske genar. Noko holstein er også å finna, samt litt brown swiss.

– Eg kjenner dyra mine, og har merksemd på mjølk og jur, bein og klauver. Eg har aldri slakta ei ku på grunn av dårleg jur, sjølv ikkje etter at roboten kom i bruk, seier bonden.

Då nokre av dyra vart smitta av klauvsjukdommen Flegmone, etter å ha gått i lag med ein annan flokk, vart Magnar meir fokusert på klauvhelse, også i avlen.

– Kyrne kunne mest ikkje gå. Me starta med fotbad, men det vart nok litt for sjeldan og hadde ikkje god nok effekt. Me måtte over på penicillin for å bli kvitt problemet. Det gjekk med 8 liter, sukker Magnar, og ristar på hovudet over erfaringa.

Celletalet i besetninga svingar rundt 170.000. Spenepøver viser funn både av smittsame bakteriar

og miljøbakteriar, og fleire kyr er behandla for mild mastitt siste året. Hyppige uttak av mjølkeprøvar gir eit godt bilete av kva for kyr som er kroniske. Kyr med høgt celletal vert likevel ikkje utrangert så lenge dei er friske og produserer mykje mjølk.

– Eg har kontroll på celletalet, men er ikkje komfortabel med at det ligg såpass høgt. Blant anna er madrassane modne for utskifting, og ein skraprobot hadde vore nyttig, om det var plass til det. Begge deler ville gjort godt, både for celletal og klauvhelse, kommenterer Magnar.

Kvalitetskalv

Oksekalvane vert slakta som kvalitetskalv. Magnar er oppteken av at kalvane skal få ein god start. Råmjølka vert mjølka på spann for å ta vare på mengda og på kvaliteten. Ein god start gir finare kalvar til slakt, og meir robuste kviger til første beitesesongen.

Bonden har levert 24 kalvar dei 12 siste månadane. I snitt var kalvane 6 månadar og 134 kg. Tilvekst per dag var på 615 gram, noko som er over 100 gram høgare enn snittet for landet. Kalvane vart klassifisert i O.

Bratt og vått

Dei tek 2 slåttar og har mykje gamal eng på garden, bortsett frå 25 dekar med eittåring raigras som gir tre slåttar. Jordarbeidinga på raigraset består stort sett av å møkka og harva, møkka og harva ein gong til, og så og tromle.

– Resten av enga skulle gjerne vore pløgd oftare, men brukbar avling og nok grovfôr, gjer at det vert eit tiltak, kommenterer Magnar.

Med rundballepresse, lessevoign og avlessarvoign, har han utstyret som trengs for å klara slåttane sjølv, med god hjelp av broren Nils, og nevøen Vegard. Kombinasjonen bratt areal og mykje nedbør, gjer Vossakasso heilt nødvendig som standard utstyr på garden.

På låven står ei blandevogn og i fjøset er det bandfôring. Grovfôr av ulike kvalitetar vert blanda med mask og betfôr. Målet er ein balansert fôrrasjon og unngå sur vom. Fôrbrettet er delt mellom kyrne og ungdyra som står i andre enden av fôrbrettet.

11656 Tråleite var brukt ordinært som ungokse og vurdert som GS-okse, men vart av ulike årsakar slakta, blant anna fordi han ikkje produserte nok. Magnar har sikra seg dosar og ventar spent på avkom etter eigen okse. Foto: Jan Arve Kristiansen, Geno.

– Er bakken derimot tørr nok føretrekkjer eg å rundballe, seier Magnar.

Då ferien kom til gards

Garden har ein støl som ligg 5 km unna. Dei aller fleste kyrne kjem på fjellbeite ein periode frå juli til midten av september. Kyr som skal kalva vert henta heim i løpet av beitesesongen.

– Me prøver å styra insemineringa slik at dei fleste kalvingane kjem i september, oktober, og at kalvinga er over før jul, forklarar Magnar.

Vegard har vore med faren og Magnar, på garden heile oppveksten. Han gjer mykje av arbeidet med kvigene på nabogarden, og er ofte med på fjøsstellet hjå Magnar. Sidan han var 8-9 år, har 20-åringen hatt nokre dalasau i eit nabofjøsa. Magnar har lite avløyning utanom hjelpa han får frå familien.

– Magnar tek aldri fri så lenge han er heime. Difor har eg innført ei obligatorisk ferieuke kvar sommar, vekke frå garden, seier Pernille.

Bonden sjølv gir uttrykk for at ferie ikkje akkurat var ei innarbeidd rutine på garden før Pernille flytta inn.

– Det måtte ei bydame til, ler sambuaren.

OPTI-NS fullt på høgde med Full

Dette er hovudkonklusjonen etter 6 år med forsøk i Sogn og Fjordane. Både når det gjaldt avlingsmengde og kvalitet, har OPTI-NS hevda seg svært godt. OPTI-NS er svært populær, og prisen bidreg til forholdsvis rimeleg gjødsling for mange bønder.

Dag-Arne Eide,
NLR Sogn og Fjordane

Frå forsøkshausting på Fløtre, i Breim, i Gloppen kommune. Foto: Dag-Arne Eide.

NLR Sogn og Fjordane har i 6 år drive ein forsøksserie i eigen regi, der vi har vore ute etter sikrere rådgjeving når det gjeld bruk av rimeleg mineralgjødsel i kombinasjon med store mengder husdyrgjødsel, både på kaliumrik og medels kaliumrik jord. I desse forsøka er ikkje husdyrgjødselmengdene unormalt store i høve til normal drift på slike bruk. I forsøka er det heller ikkje brukt så store husdyrgjødselmengder at ein reknar det som skadeleg for jorda, eller for innhaldet i graset.

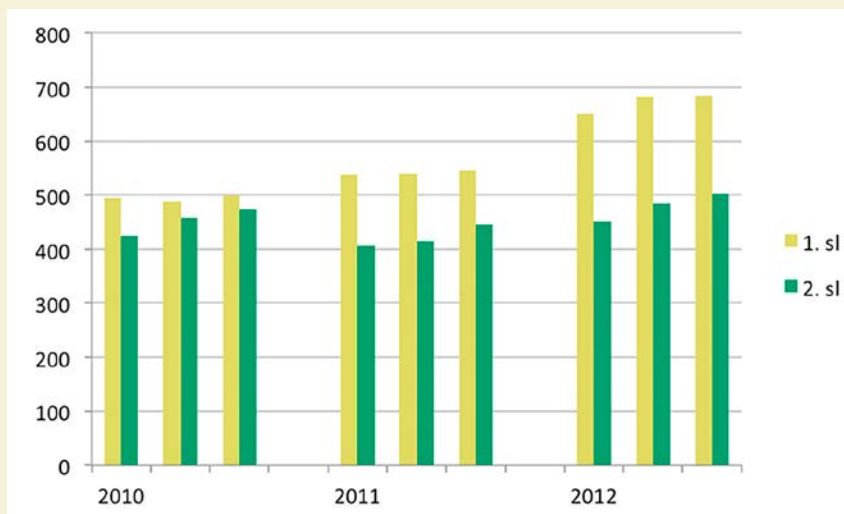
Tre forsøksfelt

Tre forsøksfelt på ung, timoteidominert eng har vore i drift i 3 år. To av dei på svært kaliumrik jord. Det har vore brukt lik mengde husdyrgjødsel på alle ruter på kvart felt, breispreia på heile feltet. I etterkant av spreiring er det rekna ut mengde mineralgjødsel som skal brukast. Dette på bakgrunn av mengda husdyrgjødsel, og skjønnsmessig vurdering av verknaden av denne. Ei slik vurdering,

både av mengde og verknad, kan vere feilkjelder i slike forsøk, som det også vil vere i praksis på gardar som brukar mykje husdyrgjødsel. Dess større mengde med husdyrgjødsel, dess større del av nitrogenet har usikker verknad. Vi har nytta tre nivå med nitrogen; 18 kg, 23 kg og 28 kg i sum for heile sesongen, inkl. nitrogenverknad av husdyrgjødsel. Fullgjødsel 25-2-6 er samanlikna med OPTI-NS. Til 2. slåttten er det brukt berre husdyrgjødsel og OPTI-KAS eller OPTI-NS.

Avling

Figur 1 syner avling i sum for begge slåtttene i gjennomsnitt for 2 av felt. Totalavlinga aukar svakt heilt opp til 28 kg nitrogen pr. dekar pr. år, alle åra. Det er først og fremst avlingsresponsen for aukande nitrogenmengde til andreslått som utgjer denne avlingsauken (6 – 8 – 10 kg N). Avlingsmengda ved 1. slåttten har auka svært lite frå svakaste (12 kg N) til sterkaste gjødsling (18 kg N). Analyse av proteininnhald i graset viser klare skilnader mellom 6, 8 og 10 kg nitrogen ved andreslått (ikkje vist i figuren), men heller små skilnader mellom dei ulike nitrogennivåa ved fyrsteslått. Tilrådingane om bruk av 15+10 kg nitrogen til god to-slåttsseng,

Figur 1: Resultat frå forsøk i Gloppen og Jølster i 2010-2012. Avlingsrespons etter ulike nitrogennivå med 8-12 tonn gylle som grunnngjødsling fordelt på to slåttar. Gjødslinga var totalt 18, 23 og 28 kg nitrogen pr. dekar pr. sesong. Stigande gjødselmengde mot høgre i figuren. Verknaden av husdyrgjødsel blei gjort skjønsmessig før tildeling av mineralgjødsel.

gjødssel 25-2-6

der ein reknar i medel 1,2 kg nitrogenverknad pr. tonn gylle, er ikkje langt av vegen.

Etter dei 3 fyrste åra ville vi prøve ut gjødslingsspraksisen på medels kaliumrik jord. Det blei lagt ut to nye forsøk, som blei hausta i 3. og 4. år. Resultata frå desse forsøka synte same tendensen som blei påvist tidlegare på svært kaliumrik jord. Såleis har vi, i stadig større grad, tilrådd bruk av OPTI-NS også på jord med medels til lågt innhald av kalium, i kombinasjon med husdyrgjødsel.

Figur 2 syner at nitrogengjødsel med svovel (OPTI-NS) attåt gylle gir like gode avlingar som Fullgjødssel 25-2-6 og gylle. Forsøka viser ingen skilnader i nokon av åra. Dette er heilt i tråd med tilrådingar i samband med gjødslingsplanlegginga, der mykje husdyrgjødsel vert brukt. Dette er ikkje noko stor overrasking. 10 tonn gylle (1:1) gir 15-20 kg kalium pr. dekar, noko som er godt over gjødslingsnorm, uansett jordtype.

Mineralinnhald i grovfôret

Innhaldet av kalium i graset har vore høgt, uavhengig av om det er brukt Fullgjødssel eller OPTI-NS. Innhaldet er berre i liten grad påverka av om det er brukt kalium i mineralgjød-

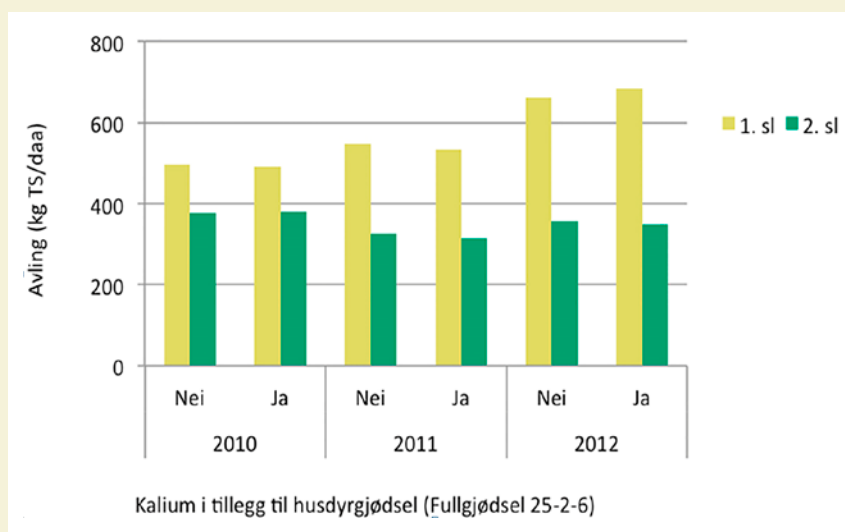
Forsøksfeltet på Fløtre ved Byrkjelo. Dette blei avslutta i 2015. Foto: Edvin A. Hugvik.

linga eller ikkje. Dette gjeld også på jord med moderat til lågt innhald av kalium.

Innhaldet av kalium har ikkje i seg sjølv vore skadeleg høgt, men når ein ser på forholdet mellom kalium på den eine sida, og summen av magnesium og kalsium på den andre, så er det litt annleis. Det forholdsvis låge innhaldet av magnesium og kalsium

i fôret, gjer at denne mineralbalansen blir noko skeiv. Det er funne høgst innhald av kalium i 2. slått, då det ikkje er brukt kalium i mineralgjødsla. Mineralbalansen er faktisk meir uheldig på 2. slått enn på 1. slått.

Innhaldet av både fosfor og svovel er tilfredsstillande, uavhengig av gjødsling i desse forsøka. Fosfor finst det rikeleg av i husdyrgjødsla, medan svovel finst både i Fullgjødssel og i OPTI-NS.

Figur 2: Medelavling på felta i Stardalen i Jølster og i Myklebustdalen i Gloppen. Desse forsøka er gjort på svært kaliumrik jord, og det er brukt normale/store mengder husdyrgjødsel. Kalium er tilført i Fullgjødssel 25-2-6.

Her kjem seks artiklar
innsendt av Norsk
Landbruksrådgiving
på oppdrag frå
Bondevennen.

Krevjande ensilering av eittårig raigras

God fortørking er svært viktig for å kunne oppnå godt nok ensilert fôr av eittårig raigras. Sjølv med brukbart ver og normal tørketid, så blir det svært vått fôr i rundballar når fortørkinga går føre seg i smal streng. Andre ensileringsmiddel enn syre duger ikkje under desse tilhøva.

Dag Arne Eide
NLR Sogn og Fjordane

NLR Sogn og Fjordane har i 2015 drive eit prosjekt for å finne metoder for å dyrke større og betre grovfôravlningar. Vi har hatt omfattande registreringar på to bruk som dyrkar eittårig raigras (westerwoldsk), sådd i åker om våren. Den noko kjølege sesongen 2015 gjorde at det blei med 3 haustingar, og forholdsvis moderate avlingar. Raigraset blei sådd saman med bygg.

Vi har teke fôrprøvar frå kvar slått, og har vege fleire rundballar i sam-

Raigras i blanding med bygg er kome godt i gang 10. juni 2015. Sein og kjøleg vår gjorde at det gjekk seint i starten. Framleis er det ein liten månad att til 1. slått.

Utsikten er vestover Nordfjorden. Foto: Edvin A. Hugvik.

band med dette. Dette har gitt grunnlag for å rekne ut avling for kvar slått og samla for sesongen.

Det eine feltet ligg hjå Jan Norvald Steig, i Fortun i Luster. Det andre er hjå Lidvin Hage, i Utvik, i Stryn kommune. På begge stadane har fortørkinga vore vanskeleg. Lidvin har i fleire år dyrka raigras på eit 50 dekar stort areal nær kufjosen og grisebjøsen, og det er resultat frå dette arealet frå 2015 vi skal sjå vidare på her. Jorda er grushaldig og toler mykje husdyr-

gjødsel. Det er praktisk å ha eit så godt og tilgjengeleg areal, der ein kan få ut ein god del husdyrgjødsel, både tidleg om våren og seint om hausten.

Vanskelege tørkeforhold og sterk gjæring

1. slått blei slegen og pressa same dag, sidan det var meldt mykje regn. Slått tidleg om morgonen, og pressing frå kl. 15.30 og utover mot midnatt. Det var fint vær, men altså kort tørketid. Tørrestoffinnhaldet i 1. slått blei på 15,5 prosent, sjølv med innslag av korn saman med raigraset. Dette er svært lågt, sannsynlegvis om lag like vått som om graset stod på rot.

Kornet hadde skote nokre dagar før slått. Fôranalysen synte svært låg energikonsentrasjon og høgt innhald av NDF (fiber), noko som tyder på at slått burde vore teken før. Vêrtilhøva gjorde dette vanskeleg. Gjæringa har resultert i mykje eddiksyre, ammoniakk og høg pH. Sukkeret er nærmast oppbrukt. Det er ikkje analysert for smørsyre, men i dette tilfellet, er det rimeleg å tru at det blei produsert smørsyre, sidan pH var høg og tørrestoffinnhaldet var lågt. Fôret blei blanda med anna fôr, og ingen problem dukka opp i fjøsen under bruk av surfôret.

2. slått blei slegen 12. august om kvelden, og pressa 14. august, altså fortørking på over ein heil dag. Fortørkingsforholda var ikkje spesielt gode.

Tabell 1:

Avling på raigrasfeltet på Hage i Utvik, 2015. Graset vart sådd 29. april.

	ts-%	FEm pr. dekar	Protein %	FEm/kg ts	Sukker, g/kg ts	NDF (fiber) g/kg ts
1. slått 05.07	15,5	270	12,6	0,67	4	620
2. slått 12.08	15,7	299	20,2	0,85	30	534
3. slått 20.09	14,6	203	22,5	0,90	13	511
Sum avling		772				

Tabell 2:

Gjæringskvaliteten på dei 3 slåttane med westerwoldsk raigras på Hage i 2015.

	Mjølkesyre, g/kg ts	Eddiksyre, g/kg ts	pH	Ammoniakk-N, g/kg N	Ensileringsmiddel	Opptaksindeks
1. slått	40	22	5,6	104	Utan	80
2. slått	69	32	4,2	90	Utan	90
3. slått	99	22	4,0	81	Ensil 1	93

Tørrstoffinnhaldet var 15,7 prosent, om lag like vått som 1. slåtten. Det blei hausta mindre tørrstoff enn på 1.slåtten, men avlinga var meir energirik, og i målt i FEm pr. dekar, blei avlinga litt større no. Gjæringa var heller ikkje vellukka denne gongen, men meir mjølkesyre og lågare pH kan tyde på at her ikkje var særleg med smørsyre. Fôret hadde brukbart energiinnhald og var svært proteinrikt.

3. slåtten blei slegen 20. september og pressa 2 dagar etter. Heller ikkje no var fortørkingsforholda gode, og tørrstoffinnhaldet blei på 14,6 prosent. Energi- og proteininnhaldet var endå høgare enn på 2. slåtten. Det blei

brukt Ensil 1 denne gongen. Dette fôret er svært krevjande å ensilere uansett om ein brukar ensileringsmiddel eller ikkje. Mjølkesyrejærninga blei sterk, og pH låg. Vi veit ikkje kor mykje Ensil 1 som har vore brukt, men resultata tyder på at det har vore brukt for lite og/eller at syra ikkje har vore godt nok fordelt i rundballane.

Det må brukast mykje maursyre for å styre gjæringa (syrninga) i rett retning når det er så mykje protein og vatn i graset. På 1. og 2. slåtten blei det brukt ei lita presse, utan kutting. Syreutstyret var øydelagt, og blei ikkje reparert før etter 2. slåtten.

Rikeleg med protein utan mineralgjødsel

Raigraset er dyrka heilt utan bruk av mineralgjødsel. Likevel blei proteininnhaldet uheldig høgt i 2. og 3. slåtten. Det blei gylla mellom slåttane, utan at vi veit kor mykje husdyrgjødsel som blei brukt. Mykje husdyrgjødsel blei også brukt før såing om våren. Etterverknaden av denne må også ha vore ei årsak til det høge proteininnhaldet utover i sesongen.

På Hage har dei dyrka raigras på denne måten i fleire år, og vil nok halde fram også i åra som kjem. Rett nok blei vertilhøva i 2015 litt vanskeleg å handtere, men vi håpar på eit betre år i 2016.

Frukt og bær som ein ny produksjon på din gard?

Etterspurdnaden etter frukt og bær er større enn norsk produksjon, både innanfor konvensjonell og økologisk dyrking.

Av Marianne Bøthun,
 NLR Sogn og Fjordane

Mange av desse produkta blir difor importert, også i norsk sesong, sjølv om me har både eigna areal og gode føresetnader til å produsera meir av desse produkta. Innovasjon Norge yter støtte til ulike etableringar av frukt og bær og ein kan søke råd og støtte frå lokal avdeling av Norsk Landbruksrådgiving.

I artikkelen har vi sett på behovet for frukt og bær på landsplan, slik dei er beskrivne av fylkesmannenene for dei fire vestlandsfylka og kva regelverket for Innovasjon Norge fylkesvis seier om støtte.

Potensiale for frukt og bær i Norge

Grøntprodusentenes Samarbeidsråd (GPS) gir ut årleg statistikk for tonnasje produsert frukt, bær og frilandsgroensaker i Norge. Dei har også statistikk for import av desse varene. I statistikken ser vi at det vert importert store meng-

der frukt og bær, også i norsk sesong. Dette gjeld t.d. for jordbær, bringebær, morell, plomme, eple og pære. Opplysningskontoret for frukt og grønt gir ut full oversikt over volum frukt og grønt, både innanlands produksjon og import. Tala viser at det er potensiale for meir Norsk produksjon av frukt- og bær.

Situasjonen for økologisk

Verdien i omsettinga av økologiske groensaker, poteter, frukt og bær har blitt dobla på to år, fra ca. 270 mill. kroner i 2012 til ca. 550 mill. kroner i 2014. Auken har berre i avgrensa grad blitt dekt av større norsk produksjon. Dette skjer trass i at mykje av veksten kom på produkt som gulrot, kål, løk, poteter og eple, som fint kan produserast i Norge. Det er ei målsetting at auka forbruk først og fremst skal dekkast av norsk produksjon, når forholda ligg til rette for det. Dette er bakgrunnen for at Landbruksdirektoratet i 2015 fekk i oppdrag, frå avtalepartane, å sjå nærare på utfordringane innan produksjon og marknad for økologiske groensaker, frukt og bær. Landbruksdirektoratet har nyleg presentert rapporten «Muligheter og flaskehalser i produksjon og marknad for økologisk frukt, bær og grønnsaker.» Den er utarbeidd i lag med føregangsfylka Vestfold, Hordaland og Sogn og Fjordane.

Fine tunnelfelt i Feios, hjå Arnstein Berdal, 2014. Foto Marianne Bøthun.

Kva sier grossistane?

Også grossistane i Norge seier at dei ynskjer meir produksjon med god kvalitet av norsk frukt og bær, både konvensjonelt og økologisk dyrka. Grossistane klarer, per i dag, ikkje ein gong å dekkja etterspurdnaden etter norsk vare i norsk hovudsesong. Potensialet er difor stort, også gjennom produksjons- og lagringsmåtar som gjer ein forlenga norsk sesong mogleg. Dei påpeikar viktigheita av at ein auka produksjon skjer styrt og i samråd med mottak/grossist, slik at

ein får sortar som passar inn sesongmesseg og marknadsmesseg. Innovasjon Norge set difor klare krav til at nyplanting dei gjev tilskot til skal vera avklart med mottak/salskanal og ber om attest for dette som vedlegg til søknad.

Litt om produksjonen i Rogaland

I *Regionalplan for landbruk* er det en klar målsetting å oppretthalde og styrke matproduksjonen i fylket inn- anfor husdyrproduksjonen og produksjon av grønsaker, frukt og bær. Med utgangspunkt i gjeldande planer og målsettingar vil ein i 2015 prioritere prosjekt og tiltak som; - bidrar til økt produksjon av grønnsaker, frukt og bær.

I *Handlingsplan for Økologisk landbruk i Rogaland 2007-2015*, heiter det: Ein matregion utan tilstrekkeleg med økologiske eigenproduserte råvarer er etter vår meining ein ufullstendig matregion ... Økologisk og konvensjonelt produsert mat representerer ulike kvalitetar forbrukaren kan velja mellom. Det er ingen motsetnad i dette.

Litt om produksjonen i Hordaland:

I *Regionalt næringsprogram landbruket i Hordaland 2013 – 2017*, les vi:

Etterspurnaden etter frukt og bær er større enn dagens produksjon. Det er til dømes eit mål å auke epleproduksjonen i fylket med 30 prosent, 1000 tonn, i femårsperioden for bygdeutviklings-programmet. God agromisk kunnskap er sentralt for å få høgare avlingar. Auka fornyingstakt, nye dyrkingsteknikkar og produksjon tilpassa marknaden blir følgt opp i retningslinene for dei bedriftsretta BU-midla. Det er eit mål at mest mogleg av eigna areal i fruktområda skal vere i bruk til fruktdyrking. ... Etterspørselen etter lokalprodusert frukt, juice og sider er aukande. ... Lokal foredling gjer at ein større del av verdiskapinga skjer i fruktdistrikta. Frukta nyttast i eit stadig breiare produktspekter.

Litt om produksjonen i Sogn og Fjordane:

I *Regionalt Bygdeutviklingsprogram for Sogn og Fjordane 2013 – 2016*, står det mellom anna: I 2011 produserte Sogn og Fjordane 1.100 tonn bringebær og

Fin fin Summerred. Foto: Marianne Bøthun.

120 tonn morellar. Med dette produserte vi 70 prosent av bringebæra og 34 prosent av morellane i Norge. ... Sogn og Fjordane produserte kring 2.000 tonn frukt og bær i 2011. ... I gode år har vi produsert over 3.000 tonn. Dei største kulturane er eple og bringebær. Satsinga på morellar og plommer viser ein auke i produksjonen medan produksjonen av pære og jordbær går ned.

Hagebruksproduksjonen er i kontinuerleg utvikling med moderne tettplantingar i eple, tak over morellane og dyrking av bringebær i plasttunneler. Det er stadig utfordringar knytt til klima, skadedyr og sopp, men profesjonelle dyrkarar og rett sortering gjer at vi oppfyller dei strenge krava som marknaden set til kvalitet. ...

Litt om produksjonen i Møre og Romsdal:

I *Regionalt næringsprogram 2016*, heiter det mellom anna:

... Det er rom for fleire jordbærprodusentar. ... Produksjonen av økologisk frukt i Møre og Romsdal har halde seg på eit relativt stabilt nivå dei siste åra, men vi har ikkje store areal som vert nytta til slik produksjon. Når det gjeld produksjon av økologiske bær, har den gått mykje ned sidan 2007.

Tilskot til planting av frukt og bær

Innovasjon Norge (IN) yter tilskot til frukt- og bærplanting i alle fylka, men prosentsatsar og heilt konkrete reglar og krav varierer litt frå fylke til fylke. I Sogn og Fjordane blir det til dømes løyvd pengar til rydding av frukthagar dersom ein plantar igjen, til planting av eple, pære, plomme og morell basert på moderne (tettplantings)prinsipp og tilskot til tunnel/vatningsanlegg for bringebær og jordbær. Det kan også gjevast tilskot til oppsett av hjortegjerde. Tilskotsats er per i 2016 inntil 25 prosent av totalkostnad for konvensjonell planting og inntil 40 prosent for økologisk planting. Regelverket for Hordaland er ganske likt Sogn og Fjordane, men krav til planting er her 3 daa. Møre og Romsdal IN har lagt seg på lik praksis som Sogn og Fjordane for tilskot til planting. Standardsatsar for Rogaland går ikkje fram av dei tilgjengelege dokumenta; så ta kontakt med regionalt kontor.

Lyst til å satsa?

Visst du tykkjer dette høyrer interessant ut, så ta kontakt med lokal avdeling av FMLA, Innovasjon Norge og NLR. Dei kan gje deg råd og hjelp vidare. Og som rådgjevar i frukt og bær og økoepleprodusent vil eg i så fall få ynskja deg hjarteleg velkommen inn i frukt og bær gjengen.

Registrer på skiftenivå

Avlingsregistreringer og analyser av husdyrgjødsel bidrar til mer optimal gjødslingsplan og bedre økonomi.

Karin Hansen Nærland, NLR-Agder

Grovfôrproduksjonen er den største og viktigste innsatsfaktoren i både melk- og kjøttproduksjon. Skal vi lykkes med gode økonomiske resultater, er vi avhengig av at vi klarer å produsere mye grovfôr med rett kvalitet til en rimelig pris.

Gode avlinger krever velstelt jord og som oftest en jevn fornying av enga. Det samme gjelder for kvaliteten av fôret. Vi må sørge for at enga består av yterike grasarter med god innhold av næringsstoffer og god smakelighet. Å vedlikeholde jorden samt fornying av enga er et kontinuerlig arbeid som har en kostnad, og som må bli veid opp mot forventet merutbytte.

Foruten avling og kvalitet, bør vi vurdere kostnadene i produksjonen. De variable kostnadene omfatter gjødsel, kalk, såfrø, plantevernmidler, ensileringsmidler, evt. plast mv. De faste kostnadene er knyttet til maskinkostnadene samt leie av jord. En oversikt over nøkkeltall fra regnskapslag i Rogaland, basert på et stort antall gårdsbruk i hele fylket, viser at de variable kostnadene i gjennomsnitt utgjør ca 350-450 kr/daa og maskinkostnadene utgjør 1.000-1.500 kr/daa. Begge tall dekker over enda større variasjoner og dette utgjør store forskjeller på det økonomiske resultat.

Skal en forbedre eget resultat, bør en analysere egen produksjon og gå på jakt etter mulige forbedringsområder. Det kan være noe å hente både på det dyrkningstekniske og på kostnadsiden. Blant variable kostnader utgjør mineralgjødsel, for mange, den største enkeltpost og ligger på 250-300 kr/daa. Da er det viktig at en gjødsler optimalt til plantenes behov. For lite gjødsel vil gå ut over avling. For mye

gjødsel vil være et økonomisk tap i tillegg til at det kan være et miljøproblem. Gjødslingsplanen skal sørge for en optimal gjødsel, men en god plan forutsetter gode opplysninger i form av engas tilstand og mengde og kvaliteten på tilkjørt husdyrgjødsel.

Forventet avlingsnivå styrer gjødsling

Avlingsmengde er en viktig faktor for å fastsette behovet for N, P og K. Deresom vi feilvurderer forventet avling med 20 prosent, vil gjødslinga også bli tilsvarende feil. Hvis vi gjødsler for mye tilsvarende eks. 60 kr/daa på 300 daa vil det utgjøre et tap på 18.000 kr. Som oftest blir avlingen vurdert ut fra alder på enga, høyde over havet, jordart og grasarter, men bare sjelden ut fra faktisk registrert avling. Registrert avling er historisk og gjenspeiler ikke nødvendigvis det kommende årets forventede avling. Men det gir likevel, i kombinasjon med kunnskap om den faktiske tilstand av et areal, en god indikasjon på potensialet. Derfor bør det legges arbeid i å registrere avling. Der det presses rundballer, bør en notere antall rundballer samt anslå tørrstoffprosent. Kjøres det lass hjem til silo, bør en telle lass i stedet. Når en gjør dette på hele bruket vil en få god oversikt over avlingene på de enkelte skifter. Dette vil også hjelpe til å anslå avlingsnivå for kommende sesong og dermed sikre en mer presis og økonomisk optimal gjødsling.

Ha kontroll på husdyrgjødsel

Som oftest tar en utgangspunkt i normverdier på næringsinnhold i husdyrgjødsel i en gjødslingsplan. Det er likevel slik at fôring, sammensetning av dyr og vanninnhold vil påvirke næringsinnholdet. En representativ prøve fra godt omrørt husdyrgjødsel vil bidra til at vi får mer presise tall for næringsverdien, og dermed også en mer presis beregning av behovet for mineralgjødsel. Når det gjelder utkjøring av husdyrgjødsel bør en telle lass og sjekke om en faktisk kjører ut de mengdene pr. daa som en har planlagt. Under

utarbeidelse av gjødslingsplaner er det ikke uvanlig at vi opplever uoverensstemmelse mellom antall tonn utkjørt gjødsel og den anslåtte mengden i gjødselkjelleren. Å ha data for arbeidsoperasjoner kan også være svært nyttig dersom en vurderer å endre mekaniseringslinje.

Registrering gir kunnskap og større presisjon

Presisjonslandbruket har vært under utvikling i mange år. Det finnes i dag utstyr som kan måle både vekst og avling, slik en kan gjødsle optimalt utfra dette. Foreløpig har dette ikke blitt brukt noe særlig innen grovfôr. Å registrere avling på skiftenivå og bli mer presis med gjødslinga er også en form for presisjonslandbruk, og det er mulig å oppnå uten store investeringer. Man kan gjøre sine notater på mange måter. Det viktigste er at en finner et system, der en får gjennomført det. Det finnes enkle verktøy til å registrere disse data og både i form av app og noteringsbøker.

Å ha gode registreringer på sitt bruk, og helst på skiftenivå, vil være nyttig både i forhold til gjødslingsplan og fornying av enga, men også i forhold til å kunne analysere sin drift og å ta rette avgjørelser.

Registrering av arbeidsoperasjoner gir oversikt.

Helikopterkalking

ERFARINGAR FRÅ DALANE

Våren 1994 blei det for første gong kalka beite med helikopter i Dalane. Dette var eit prøveprosjekt som viste lovande resultat. Fleire var interesserte i å bruke denne metoden for å få ut kalk på tungdrivne beite.

Birgitt Harstad
NLR Dalane

I 1999 vart det igjen organisert kalking med helikopter, og frå då vart det kalka årleg med helikopter i 7 år. Seinare er det kalka meir eller mindre årleg, og dei siste åra annankvart år.

Minst 2-3.000 tonn kalk er spreidd på med helikopter i Dalane.

Jamn spreiiing

Ved prøvekalikinga i 1994 utførte Dalane Forsøksring registreringar.

9 småruter a 0,5 m x 0,5 m vart tilfeldig lagt ut på 3 beite som blei helikopterkalka.

Jordprøver før kalking og 2 år etterpå viste godt samsvar med forventta pH-auke, noko som tyder på jamn spreiiing. Botanisering viste at 2 år etter kalking hadde blant anna rappmengda auka på desse beita.

Helikopter erstatta bøtta

Ein av mange bønder i Dalane som har brukt denne kalkingsmåten er Paul Svela på Store Svela i Bjerkreim. Han har kalka med helikopter 3 gonger, seinast i 2014, og er godt nøgd.

Det same området har blitt kalka kvar gong, eit solvendt og tidleg, med bratt og steinete beite nordvest for tunet.

Av området på 165 dekar var det meste gammalt kulturbeite, men 12 dekar var tidlegare skog. Store beiteområde strekkjer seg vidare innover, men her er det flatare og lettare å køyre.

Paul Svela finn mange små, grøne grasspirer på det solvendte beitet (14. mars 2016). No må hevdakøyringa snart i gang, for om ikkje lenge skal 275 sauer og 700 små lam nytte godt av tidlege vårbeite på Store Svela i Bjerkreim. Foto: Birgitt Harstad

Første gongen helikopterkalking vart prøvd var det køyrbart med traktor på berre 10 prosent av det 165 dekar store beiteområdet, så einaste alternativet var å gå med bøtta. Det hadde difor ikkje blitt kalka på dette bratte beitet tidlegare.

Godt resultat

Kalkinga gjorde beita knallgrøne og attraktive for beitedyra, og beita heldt seg godt utover hausten. Det blei noko problem med koboltmangel den første tida, men når ein behandla mot dette, så blei det ein heilt annan og betre lammetilvekst enn det hadde vore før beitekalikinga.

Dei siste 15 åra har dei heller ikkje gjort spesielle tiltak med omsyn til kobolt.

Dei har følgd litt med på spreiiinga med helikopter og meiner at spreiiinga er minst like nøyaktig som det ein får til med kalkvogn.

Erfaringane med helikopterkalking er gode på dette bruket, og metoden kan absolutt tilrådest der ein ikkje kjem til med anna maskinelt spreieutstyr.

Vegbygging gjer andre spreiemåtar aktuelle

– Dei siste åra har vi bygt vegar i beitet. No er det difor lettare å kome til med traktor og hevdavogn eller kalkvogn. Særleg dei siste 8-9 åra er husdyrgjødsel brukt for fullt på beita. Nye beite er opparbeidd ved hjelp av husdyrgjødsel tilsett frø, og idag kan om lag 600 dekar kulturbeite gjødselast med husdyrgjødsel, fortel Paul Svela.

Grovdolomitt

Det blir brukt grovdolomitt med kalkverdi 25/46 + 3, og 59 % CaO-ekv. (totalt kalkinnhald).

Kalken inneheld magnesium. Den kjem frå same gruve som den vanlege grovdolomitt i sekk, men helikopterkalken er litt grovare og med mindre støv. Transporten går med båt til lokalt lager, og derifrå i bulkbil til kalkeområda. Kalk bli blåst over areala i spreiebøtte under helikopteret. Vanleg dosering er 350 kg pr dekar. Jobben blir raskt utført, og med presisjon, dersom ikkje tåke eller vind forsinkar arbeidet.

Rett jordarbeiding

– NØKKELEN TIL BETRE AVLING OG KVALITET

Dette er filosofien til gardbrukar Tor Torland på Torland i Nærbø. Ny eng gir betre avling både i mengde og kvalitet.

Seniorrådgivar Ragnvald Gramstad, NLR Rogaland

Til no har ompløying etter 3 år med eng vore praksis, men kanskje vil han gå ned i ompløying etter 2 år med eng. Mest og best mogleg grovfôr ut av eiga jord, er målet.

Garden til Tor Torland består av i alt 280 daa god moldjord, på Torland i Nærbø i Hå kommune. Jorda vert nytta til om lag 180 daa fleirårig raigras av sorten Calibra. I år vil han så att med sorten Figgjo. Det vert praktisert fortørking opp mot 30-35 prosent tørrstoff, og 4 slåttar. Grovfôrqualiteten vert såleis sær god med ein foreiningskonsentrasjon på om lag 0,95-0,96 FEm/kg ts. Dette vert justert ned til om lag 0,90 ved hjelp av innblanding av heilsæd av bygg. Arealet med attlegg/heilsæd varierer noko, frå 60 til om lag 100 daa. Heilsæden vart hausta hausta med sjølvgåande snittar påmontert skjerebord på deigmodningstadiet. Torland produserar om

Frontmontert jordpakkar med slådd. Foto: Ragnvald Gramstad.

lag 400 tonn mjølk, og grovfôrseddel. Den består av ein dagleg grunnrasjon på om lag 350 kg heilsæd innblanda med om lag 1.600 kg surførsilo.

Pløying er viktig

Tor er oppteken av plantene sin vekse plass, og spesielt i dag kor ein har mykje stort og tungt utstyr på landbruksjorda vår. Han er oppteken av å gjera rett ting til rett tid, og difor har han sett i saman eit eige såutstyr der han gjer fleire operasjonar i same arbeidsoperasjon.

Punkt nr. 1.

Utkjøring av all husdyrgjødsel før pløying. Når pløyinga starter har han som mål å få alt såarbeid gjort fortløpande.

Punkt nr. 2.

Slådding, pakking og såing blir gjort i ein og same operasjon. Tor er klar over at dette sikkert kan gjerast på mange vis og med ulikt utstyr, men han har vald følgjande: (sjå bilete).

Punkt 3:

Tromling til slutt.

Tor legg vekt på å så fram og tilbake i lengderetningen av det aktuelle arealet, og endane vert sådde til slutt. Erfaringane så langt er sær positive med jamn oppspiring, god vassforsyning til plantene og mindre ugrasproblem.

Husdyrgjødsel vert utnytta etter gjeldande regelverk, og om våren sluppert med Opti NS. Til overgjødsling vert det nytta N-34 i tillegg til tynn blautgjødsel. Han brukar husdyrgjødselvogn med slepeslanger.

Tor Torland presenterer her kombiset; slåddelank-S-tindharv-pakketrommel (pakker stein), såmaskin for korn/gras og etterharv. Foto: Ragnvald Gramstad.

Bær i veksthus – nye mogeleg

Bygger ny kunnskap gjennom forskningsbasert næringsutvikling

■ Eirik Stople

Mogelegheter for dyrking av bær og moreller i veksthus og plasttunell stod på agendaen då Innovasjon Ryfylke og Grøntutvalet i Finnøy Bonde- lag inviterte til motivasjonsmøte på Judaberg, i Finnøy kommune. Lokal arrangør, Kristian Spanne, i Innova- sjon Ryfylke, hadde invitert nærings- utviklar Åge Jørgensen, NIBIO Sær- heim, til å orientere om forskings- og utviklingsarbeidet med produksjon av bær og moreller i veksthus.

Ledig veksthusareal

– Primærnæringa står for 28 prosent av sysselsettinga i Finnøy kommune. For oss handlar dette om arbeidsplassar og vi ønskjer å vera ein støttespe- lar, sa ordførar Henrik Handeland. Ordføraren viste til den strukturend- ringa som også føregår i veksthus- næringa. I 2010 var det 40 tomat- produsentar i kommunen som søkte om tilskott. I 2015 var tilsvarande tal 28 og blir ytterlegare redusert til 24 i 2016. Fleire viste til at denne trenden gir rom for nye produksjonar i vekst- hus som ikkje lenger blir nytta til to- matproduksjon.

Åge Jørgensen forklarar dei 40 deltakarane om forming og andre forhold ved produksjon av moreller i veksthus.

Åge Jørgensen peika på at Roga- land kan bli ei produksjonsklynge for bær og morelldyrking i veksthus og plasttunell. Ryfylke sine konkurran- sefordelar ligg mellom anna i:

- Ein lang vekstsesong med mild vår og haust og moderat sommartemperatur, altså eit godt klima for driving i veksthus.
- Vi har eit aktivt veksthusmiljø med produsentar som bør ha kompetanse for å takle omstilling til bær- og morellproduksjon i veksthus og i tunell.
- Ledig veksthusareal ved at eldre vekst- hus blir tatt ut av tomatproduksjonen.

Driv forskningsbasert næringsutvikling

– Kva legg du i omgrepet forskingsba- sert næringsutvikling, Åge Jørgensen?

– Forskningsbasert næringsutvik- ling meiner eg er ein god og effektiv måte arbeide på, ved at dyrkarane blir involverte i utprøvingar og regis- treringar, og fortløpande får tilgang til ny kunnskap. Praktisk dyrking og forskning går «hand i hand». NIBIO- Særheim er det faglege navet. I 2009 drog vi i gang to produsentgrupper, ei for jordbær og ei for bringebær, begge finansierte med midlar frå Innova- sjon Norge.

Oppsummert arbeider vi etter denne metoden:

- Vi nyttar vitenskapleg forsøksme- todikk og gjer systematiske og nøyak- tige registreringar.
- Vi har jamleg erfaringsutveksling via e-post, tlf. samtalar, gartneribesøk og nettverksmøte.
- Gjennomfører studieturar og fag- samlingar.

Jordbærplantene av sorten Sonata hjå Kåre Nordbø, Finnøy, er planta i hengande renner. Han har 7 planter per kvadratmeter. Desse plantene blei planta ut i slutten av februar. Ein forventar hausting frå byrjinga av mai.

heiter

Dette opplegget gir erfaringsutveksling bygd på tal og gir ein god læringseffekt.

Jordbær og bringebærprosjekta blei avslutta i 2015. I 2012 starta vi eit nytt forprosjekt, finansiert gjennom VRI Rogaland, for å sjå på mogelegheita for andre bærs slag i veksthus. Det førte til eit nytt 3-årig utviklingsprosjekt finansiert gjennom Innovasjon Norge for utprøving av moreller, rips og solbær i veksthus. Dette prosjektet har vist at det er potensiale for desse bærs laga i veksthus. Vi har nå søkt om eit 3-årig FoU-prosjekt gjennom Regionalt forskingsfond Vestlandet for vidare utvikling av modeller i veksthus og tunnel. Prosjektet blir eit samarbeid mellom dyrkarane på Jæren, i Ryfylke og Hardanger, og vi vil trekka inn spesialkompetanse på morelldyrking frå NIBIO-Ullensvang. Arbeidsmetoden blir mykje den same som i dei tidlegare utviklingsprosjekta.

Er avhengig av ein meirpris

– Kva utfordringar ser du?

– Som i all kommersiell business må det vera ein tilfredstillande økonomi i produksjonen. Produsentane må, over tid, vera i stand til å levera eit kvalitetsprodukt som tek ut ein meirpris i marknaden. Dette er produksjonar som ikkje er ferdig utvikla. Vi må gå vegen saman for å utvikla oss vidare. Mykje av veksthusproduksjonen vil koma utanom den norske frilandssesongen og då konkurrerer vi mot import. Då kan vi ikkje konkurrerer på pris, men på kvalitet og ferskheit (kortreist). Ved bruk av insektnett og biologisk bekjemping, har vi til nå, langt på veg, klart å produsera bæra i veksthusa utan bruk av kjemisk plantervern. Det er ein viktig konkurransseffordel, seier Åge Jørgensen.

– Kva med marknad om omsetting?

– Vi må ha med heile verdikjeda, i praksis vil det på grøntsida seie BAMA og Coop. Vi snakkar om eit heilkjedeprojekt. Innafor jordbær og morell ser vi mogelegheiter for volumproduksjon. Marknaden for

Ein opplever uvanleg rik blomstring ved dyrking av morell i regulert klima.

Det er ei utfordring å balansere fruktbering og nyvekst for å få optimal avling og kvalitet.

Foto: Åge Jørgensen

bringebær frå veksthus vurderer vi som ein god nummer tre. Produksjon av rips- og solbær er nok meir nisje-produksjonar, men likevel med eit visst potensiale.

Legg om frå tomat til jordbær

Kåre Nordbø var ein av fleire tomatdyrkarar på Finnøy som mista leveringsavtale med Coop i samband med ICA-oppkjøpet. Han har 2,5 dekar veksthusareal og legg nå om til jordbærproduksjon.

– Eg tenkte på fleire alternativ og landa på jordbær etter å ha vore i

kontakt med Åge Jørgensen og gjennomført ein studietur til Nederland, fortel Kåre.

Han har rigga eit produksjonsopplegg med hengande renner og kjører ein programert produksjon med produksjonsklare importerte planter. Plantene har eit definert krav til temperatursum frå planting til blomstring og frå blomstring til modne bær. Med varmeopplegg kan Kåre driva plantene raskare fram til blomstring enn i plasttunell.

Produksjon og marknad

– Korleis er ditt produksjonsopplegg?

– Eg importerte 18.000 planter (7 planter per m² veksthusareal) av sorten Sonata og planta 20. februar. Eg forventar å starte haustinga frå 1. mai. For meg er dette nytt og det er mange usikre faktorar, mellom anna avling. Om alt går etter planen skal plantene ha eit avlingspotensial på 6-700 gram per plante. Etter hausting blir plantene rydda ut og eg startar eit nytt hald i juni. Desse planten får ei haustavling i august/september. Dei overvintrar i veksthuset og kjem med ei ny tidlegavling til våren, for så å bli rydda ut. Då er eg inne i ein fast syklus med to avlingar per hald.

– Korleis skal du omsette bæra?

– Eg har avtale med BAMA og bæra skal primært seljast lokalt i HelgøMenny butikkane. Bæra blir omsette i 330 grams korgar.

– Ser du mange utfordringar?

– Sidan eg er ny som jordbrærproduzent, er det sjølvsagt mange faglege spørsmål om produksjonsteknikk. Elles er eg oppteken å treffa marknaden med rett sort. Vi skal både tilby ein unik smak og ha god haldbarheit for å kunne ta ut ein meirpris i forhold til importerte bær. Etter ein samla vurdering satsa eg, i denne omgang,

På NIBIO-Særheim planta dei to-årige morelltre i 2013 og alt i 2014 hausta dei opp til 7 kilo per tre, men med store variasjonar mellom sortane. Foto: Åge Jørgensen

Jens Landa har, saman med kona Gunn Elin, planta ut 2 år gamle morelltre planter frå Holland. Allereie komande år vil trea vera i produksjon.

på sorten Sonata. Korona blir oppfatta som eit «norsk bær» og kan vera eit alternativ, men eg var skeptisk til haldbarheita, avsluttar Kåre Nordbø.

Frå tomat til morell

Gunn Elin og Jens Landa har for inn-til eitt år sidan drive med tomat i eitt dekar stort veksthus (akryl i tak og vegger). I fjor stod huset tomt og i år har dei planta ut 385 morelltre og 150 ripsplanter.

Jens fortel at dei har fylt halve huset. Plantene er sett på 0,5 meter avstand i

rekkene og 1,7 meter avstand mellom rekkene. Dei har planta 9 ulike sorter, for å sikre pollinering og for å kunne levere morellar frå mai til september.

Bør samarbeide

– Eg er oppteken av at me må tenke samvirkemodell og samarbeid, når vi nå går i gang med nye produksjonar, poengterer Jens Landa i ein kommentar til Bondevennen. Han peikar på at det er avgjerande å få ei organisert rådgiving og at ein kan etablere eit samarbeid på marknadsføring og sal.

Asgaut Flesjå (t.h) produserer både moreller og jordbær i tidlegare tomatveksthus. Her saman med Kristian Spanne, som gjennom Innovasjon Ryfylke er engasjert i næringsutviklingsarbeid på Finnøy.

Jannicke Tafjord

39 år. Gift, fire born mellom 9 og 19 år.
Driv gard med geit- og mjølkeproduksjon i Eidsdal i Møre og Romsdal.
Bakgrunn som hotell- og restaurantkøkk, over gjennomsnittet glad i lokalmat.

No livnar det i lundar...

Er vel ikkje heilt der endå, men småfuglane kvitrar ute og temperaturen er på den raude sida. Snøfallet som kom i februar/mars med sine 180 cm har nok gjort sitt med utgardane i år, så arbeidsledig blir ein nok ikkje. Sidan sist innlegg så har geitebestanden på garden auka, eg har vore gjenom ein storm av kjeing, med både komplikasjonar og gleder. Det har vore stunder med rådlausheit og sorg, når ein må ta avgjera om å finne fram slaktepistolen, fordi det rett og slett ikkje finnast ein anna utveg. Og eg gret. Det er og blir det tøffaste for meg, når eg ikkje meistarar med å få hjulpet alle «mine». Den aller verste å miste i år var Sanna. Ho har vore med oss sidan 2010 og var ei saneringsgeit, ei geit som me har fått mykje glede av, alle som ein. Ei geit på over 90 kg som ikkje var som ei «vanleg» geit. Komplikasjonane har bestått i kjeingsrelatert omfang, der ein ikkje har moglegheit til å få ut avkommet, det har vore tilfelle med koldbrand, den mest lunefulle av dei alle, som berre ligg å venta til geita har kjea for så å gå ut i full blomstring. Sjølv sagt

går eg på med full forakt for å få bukt med bakterien, men i år har eg ikkje lykkast med det. Før kjeingssesongen starta så hadde eg 295 dyr, no ligg det på 288.

Sjølv sagt går eg på med full forakt for å få bukt med bakterien, men i år har eg ikkje lykkast med det.

Kan vel ikkje akkurat sei eg har vore så heldige med semindyra mine heller i år. Sjølv sagt har eg no fått ein del fine avkom, men eg kjennar meg av og til lurt, når eg oppdagar at geita har hatt ein noko lenger syklus, for så å finne seg ein kar (les: bukk) når den har blitt sloppe fri. Sjølv om eg har kontrollert paring, så blir bukken sloppe på fri fot i geiteflokken når alle påsett-dyra har blitt registrert para. Eg er godt fornøgd med kjea som eg har tatt i frå i år, har god tru på at dette blir gode dyr. 18 små buk-

kar som eg tatt i frå, skal no testast for å sjå om dette er ein 5, 2 eller 0 bukk. I år som i fjor sender eg ned nasesvaber av kvar enkelt bukk ned til Ås for resultat. Dette er ei gentesting av kaseinet i dyret, der 0 er lågaste verdi og 5 det høgste. Viser det seg at nokre av desse er lågare enn 5, så får dei leve til hausten. Utfordringa ligg vel i dei kjea ein ikkje skal ha, nokre av desse blir fôra opp med mjølkepulver og sendt til slakting, for så å kome heim til meg for vidare sal.

No er vel kjeinga stort sett over for i år, med ei varigheit frå midten av februar til slutten av mars. Nokre eternølerar kjem vel i april og dei som er tomme eller har kasta/abortert får ein sjanse i mjølkestallen for å sjå om moglegheita er i å bli oppmjølka. For den geita som ikkje viser noko teikn på interesse så er ikkje alternativet noko å forrakte: Då blir det sommarferie på beitet i Geiranger.

Då er det berre å ynskje om ein fantastiske vår!

DESSE SKRIV I BVLOGGEN:

Rakel Bakkebø,
Sogn og Fjordane

Nils Martin Seim,
Hordaland

Turid Mæland,
Telemark

Grete Handeland,
Rogaland

Cecilie Nilsen,
Agder

Sveinar Vadla,
Rogaland

Roundhouse

– NYBYGG TILPASSET JORDLIV OG DYR

Harry og Chonda Luring driver økologisk, med 95 kyr i Onstwedde, nordøst i Nederland. De har en mjølkeleveranse på 650.000 liter. I september 2015 tok de i bruk ny driftsbygning, et såkalt roundhouse.

Bart van Gool
NLR Hordaland

Den 26. sept 2015 var det åpen dag med servering, underholdning for store og små, musikk og hele 840 entusiastiske besøkende. Da jeg var i Nederland i slutten av oktober, i forbindelse med klimagassutslipp og utnytting av næringsstoffer på mjølkeproduksjonsbruk, benyttet jeg sjansen til å stikke innom. Det angret jeg ikke på.

Roundhouse

Siden 2010 har Harry og Chonda drevet økologisk mjølkeproduksjon. Det var ikke tilfeldig at de valgte et Roundhouse fjøs med talle som liggeareal. Talle er den beste næring for livet i jorda. Rundfjøs er best for kyrne, som flokkdyr. Ingen hjørner som lavest rangerte dyr i flokken kan bli presset opp i, derfor mindre stress. Det hadde Harry og Chonda fått hørt mye om i England, hvor de reiste rundt for å snakke med mjølkeprodusenter som hadde Roundhouse fjøs.

Diameteren er på 45 m. Det gir 17 m² til hver av de 95 mjølkekyrne, ca dobbelt så mye som i et tradisjonelt løsdreiftsfjøs. Det er 138 utvendige eteplasser med én meters mellomrom mellom hver eteplass. Rikelig med plass overallt.

Derfor er det ikke nødvendig at kyrne blir avhornet. Hornene har en funksjon som minerallager og temperaturregulator.

– Vår filosofi er at driftsbygningen skal tilpasses kyrne sine behov og ikke omvend, sier Harry og Chonda.

Rundfjøset har et 3 meter bredt spaltegulv bak fjørhekken, og med talle i midtarealet. 138 eteplasser, med 1 meter avstand mellom hver, gir plass til alle kyrne uansett rang. Skinnegående strøkutteapparat i taket.

Bak fjørhekken er det et tre meter bredt spaltegulv med gjødselkjeller under. Blautgjødsla i kjelleren blir våtkompostert med lufttilførsel, og brukt som gjødsel på grasarealene. Tallen fra liggearealet, som er plassert midt i bygningen, blir spredd på alt grasareal. Den gir mye næring til et rikt jordliv, et «must» når en driver økologisk, en stor fordel om en ikke driver økologisk.

Den gamle 2x9 fiskebeinstallen i gamle fjøset var såpass bra at de valgte å bruke den videre. Robot hadde heller ikke passet så godt i kombinasjon med beiteopplegget. Halvparten av det gamle fjøset er nå venteavdeling foran mjølkegrava. Den andre halvdelene blir brukt til ungdyr.

Næringsstoffkretsløpet

Harry og Chonda er svært opptatt av et optimalt næringsstoffkretsløp på gården. Kretsløpet er en runddans med fire «stasjoner»: Dyr-møkk-jord-fôr, dyr-møkk-jord-fôr, osv. Når alle ledd fungerer bra blir kretsløpet optimalt. – Det er utfordringen, og da helst med minst mulig innputt utenfra, sier Harry og Chonda.

Jordliv

Jorda er sentrum i driftsopplegget. Den er full av liv. Under hver m² jord,

i god hevd, lever det to kilo mikroorganismer.

– De er mine «underjordiske» medarbeidere. De sørger for en fruktbar jord. Uten mikrolivet, ingen optimal vekst, sier Harry. Dyrelivet i jorda skaffer næring til planterøttene og planterøttene gir næring tilbake. Et kretsløp, det også.

– Sim sala bim, vinn-vinn, sier Chonda.

Fôrdyrking

Eget arealet er 670 dekar med gras. I tillegg leier de 200 dekar i et naturområde, eiet av nederlandske statskog. Leieprisen er 70 kroner per dekar. Her kan det ikke gjødsles. 150 dekar blir brukt til beite for ungdyr og 50 dekar til dyrking av korn, til eget fôr.

Alt areal består av sandjord med ca 10 prosent organisk stoff.

Grasarealene blir slått/beitet fire ganger med 5-6 uker mellom slåttene. Siste slått blir tørket til proteinrik gras pellets. Slik slipper de å kjøpe unødig protein utenfra.

Grasavling og frøblanding

Avlingen er ganske bra, for et økologisk opplegg på sandjord. Den ligger på ca 1.000 kg tørrstoff per dekar, med denne kvaliteten:

Tørrstoff %	32 - 50
FEm/kg ts	0,84 - 0,93
Råprotein, g/kg ts	100 -130
NDF, g/pr kg ts	470 - 500
Sukker, g/kg ts	80- 120

Frøblandingen er en såkalt «Pure Graze» blanding. Den består av en cocktail med 6 forskjellige grasarter, 8 forskjellige krydder, 5 forskjellige kløverarter, pluss luserne. Ikke bare bra for kyrne, men også for insektliv, som i sin tur tiltrekker mange forskjellige fuglearter.

Beiting

Maksimalt med beiting er målet. Beitesesongen varer fra første halvdel av april til midt i november. Gjerne lenger hvis forholdene er gunstige. Beite utgjør ca halvparten av det totale årsbehovet til før.

Innefôring

Innefôringen består av grassurfôr, høy, graspetlets fra eget produsert gras (viktig proteinkilde), eget produsert korn og et energirikt kraftfôr. Innkjøpt kraftfôr utgjør ca 500 kg per ku. Det gir snaue 7 kg kraftfôr per 100 kg mjølk.

Besetning – rase - yting

Besetningen består av dyr i en treraseskryssning mellom Holstein, Fleckvieh og Skandinavisk rødt fe (SRB og NRF). Det har Harry og Chonda drevet med i 8 år. Disse kryssningsdyene passer perfekt til det økologiske opplegget. Før det hadde de ren Holstein. Holstein er kravstore i føringen og passer ikke så godt inn i det økologiske driftsopplegg, synes de da.

Etter omleggingen til økologisk drift, gikk ytingen ned fra 8.000 til 6.500 kg. Etter at kyrne ble vane med en mer sober fôrassjon, har den steget igjen og ligger nå på 7.360 kg med 4,29% fett og 3,53% protein.

Økonomien før og etter omlegging til økologisk

Allerede for 15 år siden vurderte Harry og Chonda å legge om til økologisk. En økonomisk beregning, den gang, viste at det økonomiske resultat skulle bli betydelig dårligere. Da var det ikke aktuelt å legge om. For fem år siden tok de en ny økonomisk beregning og da var bildet det motsatte.

Det nye roundhouse-fjøset til høyre for eksisterende driftsbygninger.

Mest på grunn av endrede markedsforhold, les større etterspørsel etter økologiske produkter og dermed bedre melkepris.

I Nederland er det ikke offentlig økonomisk støtte til økologisk drift. Det er merprisen som kan oppnås i markedet for økologiske produktene som må finansiere de økte kostnadene ved økologisk drift. Ingen kunstig åndedrett. Det er det rette mener de fleste, både de som driver økologisk og de som ikke driver økologisk.

I markedet oppnås det nå en merpris på 20 eurocent for økologisk mjølk, 48 mot 28 eurocent per liter. 20 eurocent tilsvarer kr 1,90. Med 650.000 liter betyr det 1.235.000 kroner i økte mjølkeinntekter. I tillegg kommer merinntektene for økologisk kjøtt. Salg av en økologisk kalv gir ca 1.600 kroner, det dobbelte av en ikke økologisk kalv.

Ikke så verst å være økologisk mjølkeprodusent nett nå i Nederland, der bare 1,5% av mjølkeproduksjonen er økologisk, mens forbruket er på 3%, med mye økologisk import fra Frankrike. Den store prisforskjellen har resultert i at mange nå vil legge om til økologisk. Ikke bare i Nederland, men også i andre EU land.

Roundhouse til mjølkekyr, noe for norske forhold.

Konseptet bør være interessant å vurdere, synes jeg da. Men utfordringen blir å finne gode tekniske og bygningsmessige løsninger mot kuldegrader, snø og vind, slik at det også fungerer under slike forhold. Jeg er ingen bygningseksperter, så det spørsmålet må ekspertene svare på. Jeg skal heller ikke komme med noen

spådommer. Det har jeg bommet på før, og til de grader. Oktober 2004 skrev jeg i Bondevennen om de første veksthusfjøs (Serrestald) i Nederland. Spådde da at før det hadde gått 5 år, skulle det første veksthusfjøset være på plass på Sør-Vestlandet. Ingen er bygd pr dags dato. Både skikkelig skivebom og skrivebom. Den gang var det 6 stykker i Nederland, i dag er det ca 250 i alle fasonger, ikke bare til mjølk, men også til gris og sau.

Når det er sagt, mener jeg fremdeles at det her i landet er for lite nytenkning med tanke på nye løsninger for fremtidens driftsbygninger til mjølkekyr.

Til slutt

Jeg besøkte garden til Harry og Chonda først og fremst på grunn av deres nye Roundhouse driftsbygning. Det så ut til at både dyr og folk hadde det veldig trivelig. I tillegg var det interessant å høre om deres økologiske driftsopplegg, måten å tenke på og de verdiene de står for.

Det er lærerikt å besøke og snakke med kreative bønder med forskjellige driftsopplegg og interesser og med egne tanker og erfaringer. Og hva lærer vi rådgivere av det? Jo;

- Det er flere veier som fører til Rom og med like bra resultat.
- Snakk med folk før en bestemmer seg.
- Tar deretter utgangspunkt i ressursene på egen gard og se hvilke muligheter en har.

Et privilegium å være 60 prosent pensjonist - et privilegium å være 40 prosent rådgiver i landbruket på Sør-Vestlandet, rett og slett et privilegium.

ÅRSMØTE I FELLESKJØPET ROGALAND AGDER (FKRA)

Selde meir kraftfôr enn nokon gong

Ein tilfreds styreleiar la fram eit solid årsresultat.

Eirik Stople

– Tala syner at me har selt meir kraftfôr enn nokon gong, rundt 374.000 tonn. Salet av John Deere traktorar er tilbake til gamle høgder, med nær ein tredjedel av totalmarknaden, etter ein dupp i 2014, sa styreleiar i FKRA, Gabriel Joa, til representantane på årsmøtet i FKRA.

Opplevdes trygt

– I ei tid med mykje uro og uvisse i arbeidsmarknaden opplevdes det å vera bonde som trygt. Det er rett nok mange bønder som gir opp, men det er frivillig og utan dramatikk. Og ja, me skulle gjerne hatt betre økonomiske vilkår, men me må vera villige til å sjå at i dag er me heldige i forhold til bøndene i våre naboland, sa Joa.

Felles landbrukspolitikk

– Norske bønder har alltid argumentert for ein felles landbrukspolitikk for heile landet. Og eg vil påstå at dei store bruka i sentrale område har hatt fordelar av ein politikk som også har gjort det leveleg for dei små bruka i utkantstrok. På same vis har dei små bruka hatt fordelar av dei store, ved at kostnadane per produsert eining har blitt haldne nede.

Tabben

– Eg håpar at regjeringa ser tabben med, og dei store konsekvensane av, å auka konsesjonsgrensa for kylling og ikkje gjer feilen om igjen. Eg håpar også at dei ser det store investeringsbehovet næringa har, mellom anna i samband med lausdriftskravet, og kjem med investeringsmidlar i stort nok omfang, eventuelt utset fristen for lausdrift. Ikkje minst håpar eg at dei ser at eit sterkt importvern er den viktigaste av alle saker, sa styreleiaren.

Etterbetaling

– Det har vore reist spørsmål om det er rett med etterbetaling, også for an-

Årsmøteutsendingane gav positiv tilbakemelding til styre og leing for driftsåret 2015. Fleire tok opp balansegangen mellom nivået på løpande kraftfôrpris og kjøpsutbytte.

dre kjøp enn tonnvarer. For traktorar og maskinar har det så langt ikkje vore aktuelt. Vi har nå opna for etterbetaling av butikkvarer. Dette er ein medlemsfordel og vil gjelde frå 1. januar i år, informerte Gabriel Joa.

65,5 prosent av marknaden

– FKRA har 65,5 prosent av kraftfôrmarknaden i vårt område, sa adm. dir. Ola Bekken.

Konsernet har hatt størst auke på svinefôr, men salet av drøvtyggarfôr har også auka. Nedgangen for fjørfôr blei mindre enn frykta, og enda på 3,7 prosent.

– Vi selde 126 traktorar mot 102 i 2014. Salet av reiskap har auka med over 8 prosent og for l-mek har vi hatt ein salsauke på 7 prosent. Vi selde 32 mjølkerobotar mot 17 i 2014. For butikkane var det ein samla auke i salet på 7 prosent.

For bedrifta samla, var det ein auke i varesalet på 4,3 prosent. Resultatframgangen for konsernet er betydeleg. Vi har allereie i første året av strategiplanperioden 2015-2018, teke eit langt steg mot målet om 100 mill kroner i resultat av ei omsetning på 3.000 mill kroner, sa Bekken.

Ombygging og oppgradering av kraftfôrfabrikken på Kvalaberget

Kraftfôrfabrikken på Kvalaberget er Norges desidert største kraftfôr-

fabrikk og forsyner 20 prosent av norsk husdyrbhald med kraftfôr.

– Vi har konkrete planar om ombygging og oppgradering innafor ei kostnadsramme på 200 mill, sa Bekken. Det skal blant anna investerast i nytt lufttrensseanlegg og nytt lossetårn.

– Gjennom denne investeringa vil vi auke effektiviteten og kapasiteten på fabrikkene, seier Bekken i ein kommentar til Bondevennen.

Nøkketall, konsern

Tal i mill kroner	2015	2014
Sals- og andre driftsinntekter	2.757,4	2.617,4
Resultat før finans	107,6	84,3
Årsresultat, etter skatt	74,8	46,3
Kjøpsutbytte til medlemmer	29,5	20,0

Styret i FKRA

Gabriel Joa, leiar, Sola kommune.
 Ove Aanestad, nestleiar, Hå kommune.
 Marianne Nordhus, styremedlem, Kvinnherad kommune.
 Arild Viken, styremedlem, Grimstad kommune.
 Marianne Storhaug Strøm, styremedlem, Klepp kommune.
 Anna Henriette V. Eikje, styremedlem, Tysvær kommune.
 Svein Reiersen, l. vara, Evje og Hornnes kommune.

STORT UTVALG AV SÅVARER

Foto: May-Linda Schjølberg

Det lønner seg å fornye gammel eng

- **SPIRE såfrø** – stort utvalg med garanti for kvalitet og reinhet
- **Såkorn** – bygg og havre fra lokal såkorn avl

Lokalt tilpassa og velprøvde såvarer legger grunnlaget for en effektiv og lønnsom produksjon.

Ta gjerne kontakt med en av våre fagfolk på plantekultur for gode råd og veiledning.

Bestill på **www.fkra.no** eller ring vår ordretelefon **994 30 640**.

Felleskjøpet Rogaland Agder

Felleskjøpet Rogaland Agder (FKRA) bidrar til økt lønnsomhet for bonden! Vi produserer og selger fôr, gjødsel og såvarer. Vi leverer dessuten traktorer og maskinvarer. Vi har 19 butikker og 7 verksteder fra Sunnhordland i nord til Tvedestrand i sør. Hovedkontoret ligger i Stavanger, mens maskindivisjonen ledes fra Klepp.

FAGLAG OG MØTER

Fagdag om grønnsakdyrking

Økologisk og miljøvennlig dyrking.
12. april fra kl 10 til ca kl 16.

Del I. Møte på Tysværtunet med Thomas Holz.

Tema: Planlegging av årets grønnsakdyrking.

Del II. Middag på Tysværtunet.

Del III. Markvandring hos Ingvar Tysvær.
Som vil dyrke økologisk

Purre, løk, kålvekster m.m i år.

Del IV. Markvandring hos Eirik Langåker.

Vurdere økologiske metoder i konvensjonell drift i gulrot og potet.

Pris kr 200 for Del I og II. Påmelding til torbjorn.ruud@nlr.no el tel 948 78 567 innen 11. april kl 12.

Økologisk produksjon av grønnsaker, Stavanger

Stad: Ullandhaug økologiske gård, onsdag 13.04. kl. 10-14.

Thomas Holz blir med og tek føre seg strategi for å rydde i ugras og frøbank tidleg i sesongen, oppal, vekstskifte.

Påmelding innan 11.04. til ane.harestad@nlr.no eller 941 64 528.

Arr.: NLR Rogaland og
Fylkesmannen i Rogaland

Orre Bygdekvinnelag

Deltagere i leseringene og medlemmer i vårt bygdekvinnelag er velkommen til møte på Friluftshuset, tirsdag 12. april kl. 19.00.

Vi får forfatterbesøk av den unge og allerede flere ganger prisbelønte forfatteren

Helga Flatland. Det blir mat og litt underholdning også. Velkommen til en trivelig kveld.

Inngangspenger kr 100,-.

Styret

Unghestutstilling i Sauda

laurdag 14.05. kl. 10.00.

Påmeldingsfrist 20.04. For påmelding, se: www.nhest.no eller ring 61 16 55 00.

Landbruksplastinnsamling

v/Julebygda Grendahus, lørdag 9. april kl. 10.00 – 13.00.

Viking 4H

Neste Bondevennen kjem 15. april

Bv 15	15. april
Bv 16	22. april
Bv 17	29. april
Bv 18	6. mai
Bv 19	13. mai
Bv 20/21	27. mai
Bv 22	3. juni

Fristen for annonsar er torsdag veka før utgjeving.

Blad med mørkare bakgrunn er spesialnummer med eit større opplag.

Bankmøte hos deg?

DISTRIKTSSJEF ROGALAND
Peder Skåre

Tlf 911 01 528
peder.skare@landkredittbank.no

Rente
driftskreditt:

3,40%

Driftskreditt – større fleksibilitet i den daglige driften

Kontakt oss i dag for en prat om ditt lånebehov. Vår driftskreditt er blant markedets beste. Les mer på Landkredittbank.no/driftskreditt eller snakk med oss på 815 52 245.

Landkreditt Bank
Sunt bankvett

FRA BONDE TIL BONDE

HØY/ HALM

Frøhøy og tørr halm
pakket i firkantbunt, til salgs.
Tlf. 957 44 584/991 08 360

Siloballer og høysilasje,
tørr halm, høy i småballar, til salgs.
Tlf. 950 54 000

Grasballer fra kr 350,-
Fritt levert: Sandnes, Sola, Stavanger, Time og Klepp. Utfører flising/salg av fyringsflis.
Tlf. 926 81 275

Høy
fra kr 2,- pr. kg
Tlf. 915 30 469

Høy og halm
Vi leverer strø og luta halm, høy og høysilage over hele Vestlandet. Store firkantballer med 16 lag plast. Pris og kvalitetsgaranti.
Alf Steinhovden,
Vestfor a/s tlf. 45637887
alstein@online.no

Ca. 70 siloballer til salgs,
kr 325,- pr. stk., ca. 800 kg/ball, forterka 1 dag.
Tor S. Ega, tlf. 900 44 377

Grasballer til salgs.
Tlf. 975 89 591

Rundballer til salgs.
Tlf. 924 35 303

80 rundballer til salgs på Undheim.
Tlf. 481 36 552

Rundballer til salgs
1., 2. og 3.sl. Timotei eller raigras. 10 lag plast, med ens. og analyse. Pris etter vekt/innhold. Fra kr 290,-.
Tlf. 916 01 788 (Elling),
996 10 307 (Sven)

HØY/ HALM

Billige grasballer til salgs
Kan leveres i hele distriktet.
Tlf. 970 90 902

GARDSBRUK

Gård til salgs
Mjølkeproduksjonsbruk med topp besetning og stor mjølkekvote, stort skog- og utmarksareal. Attraktivt gårdsbruk med vakker og sentrumsnær beliggenhet i Fyresdal i Telemark.
Finn-kode 71857396

Gard med melkeproduksjon
ønskes forpakket, evt. kjøpt.
Bill.mrk. 1314

HUSDYR

Border Collie valper til salgs
HD frie og CEA/CH gen-test på øyne, er normal klar på begge foreldre.
REG. NKK. Leveringsklare uke 16.
Kurt Kristensen, tlf. 951 11 637

DIVERSE

Søker kontakt
med bønder/samdrifter som kan ta imot større mengder med brød til fôr (storfe).
Fast levering etter avtale.
Tlf. 906 28 520

JAKT

Hjortejakt ønskes leid
av erfarne og seriøse jegere. Alt er av interesse i en avstand av max 4 timer fra Sandnes.
Kontakt Trygve Fundingsland
tlf 971 43 634 eller
fundingsland@Hotmail.com

ARBEID UTFØRES

Gjødselmixing og utkjøring med 12 m³ Doff
Ploying m/stripeplog, Horving, såing, steinhenting, tromling og kunstgjødselspreiing.
Mads Ove Skrettingland
Maskin. Tlf. 48 45 03 65

Arbeid utføres
Gjødselmixing 90° hver side Ploying
Horving m/hydraulisk crossboard Steinhenting, rake og rive alt-i-ett Balletransport
Osland Maskin Tlf. 920 29 479

Mixing, gjødselkjøring m/vakuumbvogn
m/kanon, ploying (4 skjær vendeplag)
Kjell Arvid Opstad
Tlf. 976 56 797

Slangespredning utføres med pumpetraktor
Se Facebooksiden vår Brødrene Nærland Maskin for mer informasjon.
Kan kontaktes på 957 59 560

LIVDYR

Kviger ønskes kjøpt vår/sommer.
Mordyr for embryo 10 – 16 mnd., ca. 10 stk., helst blanding av NRF/kjøttfe.
Mob. 48 23 94 22

MASKIN/UTSTYR SALG

Doff X4 med kanon og ny pumpe
til salgs kr 40 000 + mva.
Melketank 1500 liter kr 2000 + mva.
Tlf. 934 38 390

MASKIN/UTSTYR KJØP

Ønsker å kjøpe Kverneland ploger,
helst 3-skjærs og større.
Ta kontakt med Tore Sivertsen på
tlf. 976 62 380

Funki våttfôrumppe
og grisevekt ønskes kjøpt.
Tlf. 916 01 788

Fin Doff X4, 500 hjul
Reime gj.vogn, 4200 l m/kanon Kverneland AB plog, 12 – 20" Motor avlesservogn til salgs.
Tlf. 909 58 535

Kjøle- og fryseanlegg/ varmpumper
Sola Kjølenservice,
tlf. 918 53 800

Tiger meisel til gravemaskin

Alle størrelser. Stort lager.

Karmøy Sveis & Landbruk

Tlf. 52 81 80 60
www.kslagri.no

Gardiner, ovenlyskip og ventilation

■ "Rul ned for varmen"

Med ROTOR'S ventilationsgardiner til kvægstalde, er det nemt at "rulle ned for varmen" i stalden.

Ventilationsgardinerne leveres i forskjellige systemer, hver med deres egne muligheter og anvendelsesområder.

Ovenlyskip leveres og monteres.

Systemet skal ses - så derfor:

Kontakt ROTOR A/S for aftale om fremvisning og demonstration af systemerne.

Med SkySystem 2000 kan du elektronisk styre både ventilationsgardiner og højtrykskølingen i stalden. Styreboksen holder styr på temperaturen inden- og udenfor.

■ Combi ventilation til svinestalde

Kombiner lav luftfartshastighed - altså ingen træk ved diffus - og kølende effekt ved loftventiler, når der gradvis åbnes ved for høj varme.

Systemet sikrer dyrene optimale betingelser både sommer og vinter.

■ Tube Ventilation til kalve

Nedbringer dødelighed og luftvejssygdomme.

Fjerner ammoniak fra dyrenes opholdszoner.

Mindre medicin - bedre økonomi.

Ventilatorer testet hos SJF/Dacs Vindtunnel, så de passer nøjagtig til Tubens længde og diameter.

Kontakt ROTOR og hør mere om dine muligheder.

ROTOR A/S

Ventilation / Foderanlæg / Højtrykskøling

Industrivej 8 - DK-6800 Varde

Tlf. 7522 10 00 - Fax 7521 1221

E-mail: rotor@rotor.dk - www.rotor.dk

ROGALAND INDUSTRI & LANDBRUK

WWW.RILAS.NO

Drensrør, anleggsrør, avløpsrør mm.

post@rilas.no - Tlf.: 977 41 926

Alle som bestiller

plansilo

i løpet av 2016 får med
plastikk/folie
til første siloen.

Vi bygger på Jærsk nøyshet

RÅ PLANSILO

TELEFON 916 92 692

WWW.RAAPLANSILO.NO

Framtidsretta og heilskapleg rådgiving

Me tilbyr òg rådgiving innan

- Bygg planlegging og maskinteknisk
- Økonomirådgiving; driftsopplegg, kvotekjøp/sal, optimalisering av driftstilskot
- Fôring av mjølkeku
- HMS

Rådgivinga er spissa ut frå lokale behov, og vil variera mellom einingane

Medlemsfordelar

- Tilgong til eit fagleg og sosialt nettverk
- Tilbod om fagmøte, markvandringar, kurs og individuell oppfølging
- Fagleg informasjon tilsendt på e-post eller i posten

Kontakt di lokale rådgivingseining

**Norsk
Landbruksrådgiving**

<http://www.nlr.no/>

Tonstad Takst & konsulenttenester

Taksering av eigedomar – Eigarskifterådgjeving – Søknader Klager, brev – Forpaktingskontrakter, avtaler, etc.

Ta kontakt med Olav Magne Tonstad for ein prat!
 Eg har kontor på Særheim.

Minner om landbrukstur til Israel, 27.10 – 6.11.16 og tur til Cuba, 19.11-1.12.16.
 Tlf. 941 69 222, olav.magne.tonstad@gmail.com.

FORSKALING OG BETONGARBEID

Landbruk: fjøs, smalhus, grishus, redskapshus og sprøyeбетонг

Lommi Jan Inge Lomeland
 975 14 883

Vigrestad Maskinutleige A/S

v/Sigmund Nesvik. Tlf 90 40 89 78

Vi utfører alt innen JORDBEARBEIDING • GRØFTING.

• **PLOÏNG** m/4 skjærs vendepløg. • **AMAZONAS SKÅLHORV**, 4 m bredde. • **KIVI PEKKA** rake- og hentemaskin av stein i en operasjon, 5 m bredde. • **KROSSKILLER**, 6 m bredde • **KUHN SÅMASKIN** m/2 frøkammer også direkte såing. • **Utleie av dyretransporter**. • **MINIGRAVER** frå 1-13 tonn.

TID FOR KALKING

Franzitt vk 150 (Finmalt)
 Kalkverdi CaO 55

Gode oppløsningsegenskaper

Rett i doffen eller gjødselkjeller uten bunnfall
 Reduserer lukt i naturgjødsel samt bedre homogenitet

God pris: 500 kg sekk - kr. 598, -
 Prisen er eks frakt og mva.

Kontakt vår ordretelefon: 51 70 06 70/
 e-post: post@sandkompaniet.no

Dersom spørsmål ta kontakt: Jon Fløysvik 902 03 481

Et parti SOLIDE Bateman sauegrinder

Selges til gunstig pris.
 Høyde 90 cm.
 Glimrende til lammegarder.
 Leveres i fire lengder.

Lengde	u/nett	m/nett
1220 mm	395,-	450,-
1530 mm	450,-	520,-
1850 mm	490,-	590,-
2440 mm	560,-	660,-

Alle priser eks. mva.

HAGIA Karmøy
 ekte utstyrsglede

www.hagiakarmoy.no – torasle@hagia.no
 Tlf. 52 84 67 88/913 74 744

NYHET!

GI DYRA LIFELINE OG SUPAlyx

Ekstra proteiner, energi, vitaminer og mineraler

LIFELINE - bøtte 22,5 kg

Protein- og energitilskudd tilsatt noe mineraler og vitaminer. Lifeline Sau og lam kan gis 4-6 uker før lemming. Produktet er ideelt for drektige søyer og spesielt verdifullt for unge søyer og sauelam. Kan også brukes etter lemming.

SUPAlyx STORFE - bøtte 22,5 kg

Mineral- og vitamintilskudd. Dyra kan ha fri tilgang på SUPAlyx sammen med grovfôr eller beite.

SUPAlyx SUPER ENERGI PLUS

MED FISKEOLJE - bøtte 22,5 kg

Gis som tilleggsfôr til grovfôr og andre fôrslag. Sørg for grovfôr og beite av god kvalitet og at vann alltid er tilgjengelig.

Bestill på www.fkra.no

eller ring vår ordretelefon **994 30 640**.

Felleskjøpet Rogaland Agder

Materialer til driftsbygningSaelekter, kledning
og villmarkspanel**Bark og flis**Tlf. 51 45 13 39/99 44 79 03
99 15 52 33**Høvel, sagespon og bark**til salgs. Leveres i 20-80 m³
lass. Nå også sponbatter.**sagespon**borge.meland@gmail.com
Mob.: 911 74 250**Brannvarslingsanlegg**Vi leverer og monterer og tar service på FG-godkjent
brannvarslingsanlegg til landbruk. Vi selger alt av
brannbekjempende utstyr og førstehjelpsutstyr til
landbruk. Ta kontakt for befaring.**Stian Stokka**
Servicetekniker Brann
Stokka Brannteknikk
tlf 453 98 866
post@stokka-brannteknikk.no

Meisling og utrensk av fjøs for ombygging ...

Egil Håland 4360 Varhaug 51 43 04 94 / 41 69 96 17

www.Toppaland.com

Ved- / Flisfyring

Vi leverer komplette anlegg

COVAtech AS – tlf: 400 17 385 – www.cova.no

Rørleggeren for landbruket

Comfort
Mæland Rør asComfort Mæland Rør as
Langgata 15
4362 VIGRESTADTlf: 51 43 73 01 Fax: 51 43 78 89
e-mail: vigrestad@comfort.as
www.comfort-vigrestad.no**Skal du bygge eller
reparere driftsbygning?***Be oss om uforpliktende tilbud!***Konkurransedyktige priser:***Drensrør / overvannsrør 110 mm - 630 mm***Pumper til alle formål:**

silosaftpumpe - sentrifugalpumpe -

vanningspumpe - brønnpumpe (borehull)

**Magnesium
er viktig å tilføre
beiter/utmark!**Bestill Agri Dol i sekker på:
40 kg eller 600 kg hos din
nærmeste gjødelsforhandler.**MILJØKALK**

www.kalk.no

BLS BRYNE
LANDBRUKSSERVICE AS

VI ER KLARE FOR VÅRENS

VAKRESTE EVENTYR!

SPRAYFO PRODUSERT PÅ NORSKE
MELKERÅVARER LEVERT AV TINE

SPRAYFO LAMMEGODT PRIMO

Standard lammemelk

Prisgunstig

SPRAYFO LAMMEGODT 51%

Høy kvalitets melkeerstatning

Med høy tilvekst

MooCall

kalvingsvarsler

**Lac-Tek lammemelk
automat**

COLO QUICK

ColoQuick

råmelkhånderings-utstyr

SPRAYFO KALVEGODT

leveres også i 2 varianter: **Gul** og **Blå**

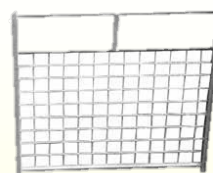
Nuklospray Grise godt melk

Nuklospray Yoghurt

For smågris

GRISEGODT

**Gullsøya grinder og
porter.**

Kommer i forskjellige
størrelser

Urban MilkShuttle

ÅPNINGSTIDER FRA 12.03

HVERDAGER 07.30—16.00

LØRDAG 09.00—12.30

51770700

geir@bls-as.no

post@bls-as.no

mi-

Sweetlics

**Transportkasse
Kalv, gris og sau**

Mål B 2m L 1,6m H 1,2m

kr 16.900,- + mva**Karmøy
Sveis & Landbruk**Tlf. 52 81 80 60
www.kslagri.no

NYBYGG, TILBYGG OG REHABILITERING

**FOTLAND
BYGG AS**

OLE GABRIEL FOTLAND
TLF. 46 17 50 60
post@fotlandbygg.no www.fotlandbygg.no

**For oppsett av gjerde
ring og få tilbud:****Veshovda Drift AS**
/v Rolf Gravdal tlf 97 19 60 45**Betongspalter**til storfe og gris
Rimelige priser
Karmøy Sveis & Landbruk
Tlf. 52 81 80 60
www.kslagri.no**ALT AV BETONGARBEID UTFØRES**Skal du bygge nytt, eller fikse på noe gammelt?
Hus, driftsbygning, plansilo, vi kan det meste – spør oss om pris!
Mob: 95 25 64 70, e-post: kjetil@oh-entreprenor.no
www.oh-entreprenor.no**Øster
Hus
Entreprenør**I tillegg til alle typer
betongsaging tilbys:

- **KJERNEBORING**
- **MEISLING**
- **ALT I RIVING**

Vi utfører rilling av
spaltegult/opsam-
lingsareal i fjøs, med
gode erfaringer.**KAY'S
BETONGSAGING**

Nærbø

Tlf. 908 37 365

STAVNEM & VIGRESTAD AS**STÅLSPERR**

Vi leverer stålsperre til:

Jordbruk, Fjøs, Redskapshus og
Forretningsbygg mm.

Stavnem & Vigrestad AS

Industrigata 10,

4362 Vigrestad

Tlf: 51771880 / 98217950

mail: post@stavnem-vigrestad.no**HELgjødse****Norges smarteste
beitegjødse!**Helgjødse kombinerer
egenskapene til hønse-
gjødse med styrken
til mineralgjødse.Gjødse er utviklet i samarbeid
med NLR Rogaland.Se www.naturgjodsel.no for mer
informasjon og tester/rapporter.**NORSK NATURGJØDSEL**Kvalitet inn =
KVALITET
UT!• Dokumentert lik
avling som ved
bruk av tradisjonell
mineralgjødse• Lengre virkning,
bedre smak og
avbeiting• Kan leveres med/
uten tilsatt kobolt
som standard og
med kobber som
bestillingsvareRindavegen 180 4352 Voll | Pb. 208 Sentrum 4001 Stavanger
T: 51 42 00 22 | E-post: info@naturgjodsel.no www.naturgjodsel.no**Edland
Rørbøying**Edland Rørbøying er en mekanisk bedrift
som har levert løsninger til landbruket i 21 år.
Vi kan tilby alt bonden trenger i stål og
aluminium.Grinder og porter.
Luker i aluminium.
Leider til gjødsekkum.
Trapper og rekkverk
Telskop porter for førgang.
Innredning for storfe.
Tyverisikring av dieseltank.Vi kan tilpasse alt til deres behov.
Ta kontakt for en uforpliktende drøft!**EDLAND RØRBØYING**Skurvebakkane 20, 4330 Ålgård
Tlf : 51 61 81 70 - Mob : 90 18 96 03
info@erb.no for bestillinger
pte@erb.no for forespørsler**WWW.ERB.NO**

JÆRKALK

JORDBRUKSKALK OG SKJELLSAND FOR ALLE FORMÅL

- Trygg og sikker levering til konkurransedyktige priser.
- Nye kalkvogner som gir nøyaktig spredning.
- Kalk kan hentes på hovedlager.

Våre transportører:

Randaberg, Stavanger:
Steinar Kolnes, 928 57 357

Klepp, Time, Hå:
Agnar Jonassen, 958 80 848

Gjesdal, Bjerkreim:
Svein R. Gjedrem, 990 39 928

Sandnes, Sola:
Per Ivar Borsheim, 952 17 187

Undheim:
Asbjørn Undheim, 915 50 267

Helleland, Egersund:
Jan Arild Espeland, 414 10 823

Klepp, Time:
Pål Hatteland, 992 78 710

Hå:
Rune Kvasheim, 416 25 000

Strand, Hjelmeland, Forsand:
Asbjørn Tjøstheim, 992 52 314

For mer informasjon se www.jaerkalk.no

Internett: www.stavnem-vigrestad.no. **E-post:** post@stavnem-vigrestad.no

Veggplater kompakt plast 6 mm: kr 179,- pr. m²

PERSTRUP
NORGE AS

Eggrekord før påske!

Aldri før har det trillet så mange egg gjennom egg-pakkeriene i Nortura som uka før påske. Forbrukere opplevde lokketilbud på egg, og i mediene har det vært mye positiv omtale av eggets suverene næringsverdi. Dermed var det rekordmange eggekartonger i norske påskesekker og mye matglede med egg denne påska.

Det er butikk-kjedene som styrer pris, og med pris-krig eller lokketilbud, sammen med mye positiv omtale av eggets næringsverdi, så har rekordene ikke latt vente på seg. Nortura bondens selskap har omkring 60 % av alle norske egg i butikk.

Aldri før har det samlet blitt utlevert så mange egg fra Nortura sine tre egg-pakkerier, som ligger Østfold, Sør-Trøndelag og Rogaland. Hele 943 tonn er den nye salgsrekorden, som ble satt i uke 11. Den gamle rekorden var på 897 tonn, det var uka før påske 2014. Økningen er på 5,1 %.

Det er også satt produksjonsrekord av antall egg på en dag og på en uke: 3 523 043 egg på en dag og 15 940 939 på en uke (altså uke 11 2016).

– Vanligvis spiser vi i gjennomsnitt litt over et halvt egg om dagen, men i påsken dobles forbruket. Vi kan gjerne fortsette med å spise mer egg, også etter påske. Egget gir større og mindre doser av de aller fleste næringsstoffene kroppen trenger, sier Åse Kringlebotn.

Økte avregningspriser for storfe våren 2016

For å bidra til størst mulig slakting når etterspørselen etter godt norsk storfekjøtt er på topp, økes avregningsprisen for storfekjøtt gjennom flere runder på våren.

Både engrospris, omsetningsavgiften og ekstra avtaletillegg benyttes for å løfte prisen på våren. Det ekstra avtaletillegget brukes for å stimulere til økte tilførsler i perioder der det er særlig stor underdekning av storfe. Særlig er dette aktuelt på våren, da etterspørselen etter råvarer øker med tanke på salget i grillsesongen.

Mandag 18. april økes prisen med 80 øre gjennom innføring av ekstra avtaletillegg. Dette videreføres til mandag 9. mai der det øker med ytterligere 80 øre til 1,60 kr per kg. Høyeste pris vil derfor være fra 9. mai.

Det kan bli noen mindre endringer i prisene framover knyttet til eventuelt endrede biproduktverdier, hudverdier etc, men prisen vil holde seg på dette nivået fram til 1. juli.

Ekstra avtaletillegg trappes trinnvis ned fram mot telledato 31. juli.

Nye tillitsvalgte på regionnivå

Regionutvalgsmøtene i Nortura ble gjennomført før påske, og det er noen nye fjes i arbeidsutvalgene (AU) i regionutvalgene (RU) for Vest og Agro.

AU Vest

- Leder, Even Øyri, Øystese, tlf. 951 31 358, even.oyri@online.no
- Nestleder, Lidvin Hage, Utvik, tlf. 907 68 077, lidvind@online.no
- AU-medlem egg, Jan Roy Eide, Tørvikbygd, tlf. 970 70 967, jr-ei@online.no
- AU-medlem storfe, Jan Erik Fløtre, Byrkjelo, tlf. 911 03 118, jeflotre@frisurf.no
- AU-medlem småfe, Reidar Kallestad, Fonnes, tlf. 415 60 048, reidarkallestad@online.no
- AU-medlem fjørfe, Svein Helge Lærdal, Sandeid, tlf. 416 47 132, sveinhelge8@hotmail.com
- AU-medlem gris, Ragnhild Døving, Eidsdal, tlf. 993 54 692, ragnh-d@online.no (ny)

AU Agro

- Leder, Willy Finnbakk, Bryne, tlf. 982 50 999, finnbakk@online.no (ny)
- Nestleder, Åge Andre Brønnes, Arendal, tlf. 975 03 483, aag-a-br@online.no (ny som nestleder)
- AU-medlem egg, Anne Lise Kindingstad, Finnøy, tlf. 974 22 906, alkind@lyse.net
- AU-medlem storfe, Martin Mæland, Vigrestad, tlf. 911 72 099, meland.gard@hotmail.com (ny)
- AU-medlem småfe, Audun Meland, Eiken, tlf. 909 90 763, audun@stiland.no
- AU-medlem fjørfe, Sigurd Høyland, Nærbø, tlf. 908 71 668, kongehelga@gmail.com (ny)
- AU-medlem gris, Jon Leif Håverstad Eikaas, Søgne, tlf. 951 02 545, jleikaas@online.no

På medlemsweben under medlem.nortura.no/organisasjon/eierorganisering er det en oversikt på alle representanter i arbeidsutvalgene i regionene.

Nytt ammekufjøs åpnet i Lindesnes

Lørdag 19. mars var det fjøsåpning av nytt ammekufjøs hos Heidi og Børge Helielsen. Fjøsset har plass til 50 morder, 15 oppføring påsett og 15 rekruttering påsett.

– Det var en fantastisk vårdag på Sørlandet og godt over 200 personer fant veien til arrangementet, både bønder og andre interesserte, sier Kristin Skra-nefjell Eikeland, rådgiver i Agder.

Fjøsset ble offisielt åpnet med klipping av snor av ordfører i Lindesnes kommune, Janne Fardal Kristof-fersen. Ordføreren gav uttrykk for hvor viktig det er for et nærmiljø og en kommune at noen velger å satse på å produsere norsk mat.

Mange stod i kø for å gratulere og overrekke ga-ver til vertene, og ikke minst nyte de fine vårværet og god grillmat.

Kadaverhenting

Sogn og Fjordane nord for Sognefjorden	57 87 69 00
Sunnmøre og deler av Nordfjord, nord for Nordfjorden	908 94 650

Nødslakt

Telemark og Aust-Agder	416 18 622
Sør-Rogaland/Vest-Agder + Dalane utan Bjerkreim	478 73 179
Sør-Rogaland (Eigersund/Forus)	480 11 600
Nord-Rogaland (dagtid)	480 99 248
Nord-Rogaland (kveld/helg) + Bergen og Hardanger	977 52 537
Resten av Hordaland	482 88 105
Sogn og Fjordane - Sogn	992 27 133
Sogn og Fjordane - Nordfjord sør for Nordfjorden inkl. Stryn sentrum til Oppstryn + Sunnfjord	992 27 133
Sogn og Fjordane - Nordfjord nord for Nordfjorden og Sunnmøre	977 75 210 / (908 94 650)
Romsdal og Nordmøre	975 75 137

Medlemsbutikker

Førde	57 83 47 49 / 948 38 141
Forus	52 87 78 24
Egersund	51 46 41 68
Sandeid	52 76 42 18
Voss	476 75 411
Bergen	55 36 21 20 / 918 04 555
Sogndal	993 03 086

Vurderer du å bygge nytt fjøs?

- bygg for fremtiden med TINE Rådgiving

Med langsiktig planlegging og involvering av ulike rådgivere kan vi bistå ved ny- eller ombygging av fjøs.

Du får hjelp til hele prosessen; drifts- og byggplanlegging, langsiktig oppbygging av besetningen og gjennomgang av fôrgrunnlaget. Velfungerende bygninger med god dyrevelferd og helse gir grunnlag for lønnsom produksjon og en sunn besetning.

Med tverrfaglig spisskompetanse innen bruksutvikling, bygningsplanlegging, føring og helse, kan våre rådgivere hjelpe deg med å nå dine kvalitets- og lønnsomhetsmål.

TINE Rådgiving – din foretrukne kompetansepartner!
medlem.tine.no / medlemstelefon 51 37 15 00